

2003-2011 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'NİN ORTADOĞU'DA YUMUŞAK
GÜÇ UYGULAMASI VE SONUÇLARI¹Mehmet Can Işık²

Öz

Yumuşak güç uluslararası ilişkiler disiplini içinde son yıllarda oldukça popüler ve bir o kadar da tartışmalı bir kavramdır. Gücün farklı bir boyutuna dikkat çeken bu kavram özellikle Soğuk Savaş Dönemi sonrasında önem kazanmış ve akademik tartışmalarda önemli bir gündeme sahip olmuştur. Bir devletin kendine has özellikleri sayesinde başka devletlerce dikkate alınması ve onlarında nazarında bir cazibe merkezi olmasını ifade eden bu kavram bir bakıma pahalı ve sonuç alması daha zor olan sert güce göre oldukça avantajlı bir güç çeşididir. Başta ABD, AB, Japonya ve İngiltere olmak üzere dünyada birçok devletin kullandığı bu güç türü Türkiye tarafından da özellikle 2002 sonrası dönemde başta Ortadoğu olmak üzere Türkiye'nin yakın çevresinde yer alan Balkanlar ve Kafkasya coğrafyasında kullanmaya başlanılmıştır. Bu durumun oluşmasında elbette Türkiye'nin 2002 sonrası dönemde yakaladığı ekonomik ve siyasi başarıların büyük rolü olmuştur. Ortadoğu coğrafyasında yer alan devletlerin içinde buldukları olumsuz koşullar düşünüldüğünde Türkiye bu bölgedeki başta Arap devletleri olmak üzere diğer devletler nazarında 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı'na kadar adeta bir çekim ve cazibe merkezi olmuştur. Türkiye bu dönemde Ortadoğu coğrafyasında özellikle halklar üzerinde demokratik yönetimi Müslüman bir devlet oluşu vb. gibi sebeplerle örnek alınan ve takip edilen bir bölgesel güç haline gelmiştir. Türkiye'nin Ortadoğu bölgesinde yumuşak güç unsurlarını kullanabilmesine imkan veren unsurlara bakıldığında sahip olduğu kültür ve tarih, jeopolitik konum ve coğrafya ve diğer siyasal faktörlerin büyük önemi olduğu bilinen bir gerçektir. Bu durum zaten yumuşak gücün temel bileşenlerini kapsamaktadır. Bu çalışmada çoğunlukla Türkiye'nin dış politika uygulamalarında Ortadoğu bölgesindeki yumuşak güç uygulamaları 2003-2011 yılları arası dönem analiz edilerek anlatılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Yumuşak Güç
Sert Güç
Türkiye, Ortadoğu
AK Parti Dönemi Ortadoğu

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 28.09.2019

Kabul Tarihi: 24.10.2019

E-Yayın Tarihi: 18.11.2019

¹ Bu çalışma yazarın Mayıs 2019 tarihinde Gaziantep Hasan Kalyoncu Üniversitesinde savunduğu aynı başlıklı Yüksek Lisans tezinden türetilerek hazırlanmıştır.

²İçişleri Bakanlığı Gaziantep İl Göç İdaresi Memuru, isik.can@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2488-0615

TURKEY'S SOFT POWER APPLICATIONS AND RESULTS IN THE MIDDLE EAST DURING 2003-2011

Abstract

Soft power is a very popular and controversial concept as well in recent years in the discipline of international relations. The concept, drawing attention to a different dimension of power, has gained importance especially after the Cold War period and has had an important agenda in academic discussions. The concept which expresses a state's being taken into the consideration thanks to its distinctive features by other states and being attraction centre within the sight of the other states is quite advantageous type of power when compared to the hard power that is more difficult to get result and expensive in a way. This type of power used by many states in the world, especially the USA, EU, Japan and Great Britain, has been started to be used by Turkey as well especially in the post-2002 period, particularly in the Middle East, in the Balkans and Caucasus which are located in the near-periphery of Turkey. Of course, the economic and political achievements that Turkey attained in the post-2002 period have had the major role in the emergence of this situation. When the negative conditions within the states in the Middle East geography are considered, Turkey became a center of attraction until the Syrian Civil War which started in 2011 within the sight of the other countries especially the Arab states. During this period, Turkey became regional power being followed and imitated in the Middle East geography because of the reasons such as being a Muslim state and democratic governance especially over the peoples. When the elements that enable Turkey to be able to use the soft power factors in the Middle East region are looked, it is a known fact that the culture and history, geopolitical location and geography and the other political factors that Turkey possesses have great importance. This situation already covers the basic components of soft power. In this study, soft power applications in the Middle East in Turkey's foreign policy applications are explained by analysing the period between 2003 and 2011.

Keywords

Soft power
Hard Power
Turkey
Middle East
AK Party Period Middle East

Article Info

Research Article
Received: 28.09.2019
Accepted: 24.10.2019
Online Published: 18.11.2019

Giriş

Yumuşak güç kavramı her ne kadar öncelikle Amerika Birleşik Devletleri'nin sahip olduğu gücü tanımlamak için ortaya çıkmış olmakla birlikte kavram, karşılık bulduğu anlamın aksine yarattığı cazip etki sebebiyle akademik araştırmalarda ve medya araçlarınca da yoğunlukla kullanılmaktadır. Uluslararası ilişkiler uzmanlarına göre yumuşak güç, sert güç gibi yüksek maliyete sahip değildir. Bu sebeple yumuşak güç süper güç devletlerin yanında orta büyüklükteki devletlerce de yararlanılmaktadır.

Bunun yanında günümüzde yumuşak güç uygulayan ve bunu başaran tek ülke ABD değildir. ABD'nin dışında Avrupa Birliği, Çin, Japonya, Almanya gibi birçok ülke ve uluslararası örgütte bu gücü uygulamakta ve sonuç almaya çalışmaktadır. Bunların yanında elbette Türkiye'nin de özellikle 2003 sonrası dönemde başta kendi yakın çevresi olmak üzere dünyanın birçok yerinde bu gücü kullanmaya çalıştığı görülmektedir. Jeopolitik konumu sebebiyle komşu devletlerle benzer tarihi ve kültürel özellikleri barındırması, bu konumunun batı ve doğu arasında bir köprü görevi görmesi ile son zamanlarda artan iktisadi, ekonomik ve askeri güçler içerisinde bulunması yumuşak gücün temellerini meydana getirmektedir. Bu sebeple Türkiye yumuşak güç ile ilgilenen birçok araştırmacının ilgisini çekmiş ve bir çalışma alanı haline gelmiştir.

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar laik iktidarlarla yönetilen Türkiye, AK Parti'nin 2002 yılında iktidara gelmesi ve bu iktidarın uyguladığı neo-liberal ekonomi politikaları sebebiyle bölgesinde yükselen bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Ortadoğu devletlerinde görülen otoriter rejimler, buna bağlı olarak meydana gelen siyasi istikrarsızlıklar ve ekonomik sorunların varlığı Türkiye'nin böyle bir ortamda daha cazip ve ışıltılı olarak ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu durumu fırsat olarak gören Türkiye çevresinde yer alan başta Ortadoğu ve Kafkaslar olmak üzere Balkanlar ve Orta Asya coğrafyalarında yumuşak güç uygulamalarında bulunmuş ve bulunmaya devam etmektedir.

Analizler, Türkiye'nin yumuşak gücünün artış ya da azalış göstermesinin nedenlerinin ve seyrinin üzerinde yoğunlaşmakta ve Türkiye'nin Ortadoğu'daki yumuşak gücü üzerinde özellikle durmaktadır. Buna göre, Türkiye'nin demokrasiyle yönetiliyor olması ve bu konuda Ortadoğu ülkelerine cazip gelmesi nedeniyle, Laik ve demokratik bir ülke olarak örnek teşkil ettiği vurgulanmaktadır. Bu çalışmada da yumuşak güç kavramı üzerinde durulmuş ve genel hatlarıyla Türkiye'nin yumuşak gücü, "Türk dış politikasında yumuşak güç kullanımı" incelenmiştir.

Türkiye'nin dış politikasında yumuşak güç kazanma amaçlı olarak, davranış biçimlerinin, 'ekonomik ve insani yardımlar', dış politikasında izlediği 'düzen-kurucu rol' ve 'kültürel etkileşim faaliyetleri' gibi bir takım aktif hamlelerinin olduğunu gözlemlemek mümkündür. Bununla birlikte Türkiye'nin yumuşak güç potansiyeli ve kaynakları olan 'evrensel değerlerle uyumlu değerler ve politika', 'jeopolitik konum ve coğrafya', 'kültür ve tarih', 'ekonomik kapasite', 'askeri kapasite' ve kurumlar olarak da 'TİKA, Kızılay' üzerinde durduğunu söylemek mümkündür.

Diğer taraftan her ne kadar Türkiye yumuşak gücünü kullanmak istese de Ortadoğu bölgesinde meydana gelen politik ve ekonomik istikrarsızlıklar ve diğer saydığımız nedenler,

yumuşak gücünün etkisinin azalmasına neden olmuştur. Bu sırada Türkiye'nin ekonomik ve siyasi istikrara sahip olması yumuşak gücünün artmasını sağlamıştır. Ancak Arap Baharı sürecinden sonra Türkiye'nin yumuşak gücü gerilemeye başlamış bu durum Türkiye'ye olan olumlu bakış açısının tersine dönmesine neden olmuştur.

Bu çalışma Türkiye'nin Ortadoğu coğrafyası özelinde 2003-2011 yılları arasında yaşadığı yükseliş ve düşüşü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin yumuşak gücünü genel hatlarıyla ve Türkiye'nin Ortadoğu Bölgesine karşı uyguladığı yumuşak gücü detaylı olarak irdelemeye, bununla birlikte yumuşak gücün tarihsel gelişimi, Türkiye-Ortadoğu ilişkilerini bugüne kadar ve bundan sonra nasıl etkileyeceği ele alınmaya çalışılmıştır.

1. Güç Kavramı ve Gücün Türleri

Güç, Türk Dil Kurumu (TDK)'de; "Fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet, efor", "Bir olaya yol açan her türlü hareket, kuvvet, takat", "Sınırsız, mutlak nitelik" (Tanrı'nın Gücü), "Büyük etkinliği ve önemi olan nitelik"(Paranın gücü), "Bir cihazın, bir mekanizmanın iş yapabilme niteliği" (Motorun gücü), Günümüzde artık çok fazla bilinen; "Siyasi, ekonomik, askerî vb. bakımlardan etki ve önemi büyük olan devlet, devletler topluluğu (Güçler dengesi) ve "Bir ulus, bir ordu vb.nin ekonomik, endüstriyel ve askerî potansiyeli (İnsan gücü) tanımları mevcuttur (Türk Dil Kurumu, 2018).

Güç; antik çağlardan bugüne gelene kadar anlamı bakımdan değişikliğe uğramasa da kullanım şekilleri, kullanım amaçları, yöntemleri ve kullanılan güç unsurları bakımından birçok değişikliğe uğramıştır. Fakat her daim bir tek amacı vardı, bir şeyleri elde edebilme amacı veya bir şeyleri koruma amacı. Günümüz çağında güç kullanımı artık; devletlerin dünya ekonomisinde yer edinebilme savaşında politik ve ekonomik güç, devletlerin kendi güvenliklerini sağlamak için veya başka bir ülkenin egemenliğine hükmedebilmek için askeri güç olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1. Güç Kavramı ve Gücün Farklı Anlamları

Güç kavramı geçmişten günümüze ülke politikaları ve ülkeler arası ilişkilerde dikkat çeken bir kavramdır. Güç kavramı ile ilgili çok sayıda tartışma yapılmış fakat bununla beraber kavramın açıklanması pek çok ölçüt değerlendirilerek yapılmaya çalışılmıştır. Güç, uluslararası ilişkiler yöntemlerinde sıklıkla kullanılan kavramlardan biridir. Bu kapsamlı kullanım zamanla kavramsal sınırlarının belirsizleşmesini sağlamaktadır (Arıboğan, 2001: 18).

Genel anlamı ile güç; Bir amaca ulaşabilmek için başkalarının hareketlerini, duygularını, düşüncelerini etkileme becerisine sahip olma da güç için kullanılan tanımlardan birisidir (Nye, 2005). Buna karşılık güç dar anlamıyla yalnızca emir verme ve zor kullanma olarak düşünülür. Başka kişilere normalde yapmayacakları bir şeyi yaptırabildiğinizde bunu tecrübe etmiş olursunuz (Dahl, 1961). "Koş" dersiniz, koşar. Çok basit bir güç uygulaması olarak görünse de aslında değildir. Örneğin, bu komutu verdiğiniz kişi zaten koşmayı seviyorsa ve bir koşucuysa o kişiye karşı bir güç uygulamış olmuyoruz. Fakat bu kişiye zor kullanarak bu komutu verdiğimizde davranışsal olarak durum tamamen değişiyor. Gücü,

başkalarının davranışları bakımından değerlendirirken bu kişilerin tercihlerini bilmemiz önemlidir (Nye Jr, 2005). Bunun yanında Nye tarafından yapılan başka bir tanıma göre güç;

“Güç hava gibidir, herkes ona bağlıdır, onunla ilgili konuşur fakat çok azı anlar. Aynı zamanda güç aşk gibidir, onu denemek, açıklamaktan ve ölçmekten daha basittir fakat bu onun gerçekliğini azaltmaz.” (Çavuş, 2012: 23-37).

“Bir insanın diğerlerinin zihinleri ve eylemleri üzerindeki kontrolü.” olarak güç tanımı yapan Morgenthau siyasal güç kavramını ise otorite sahibi devlet yöneticileri ile halk arasındaki psikolojik bir ilişki olarak da tanımlar. Bunun “fayda beklentisi”, “dezavantaja düşme”, “olumsuzluk yaşama korkusu” ayrıca “kişilere ya da kurumlara duyulan sevgi ve saygı” gibi üç nedenden olabileceğini söyler. Güç kullanmada insanın veya makamın otoritesi, emir verme, tehdit etme gibi güç unsurlarının kullanılabilmesini belirtmiştir (Morgenthau, 1993).

Gücün anlamı üzerinde durulması gereken önemli bir nokta da kazanç'tır. Lukes'a göre bir davranışın diğer bir davranışı değiştirmesi onun güçlü olmasının tek başına kanıtı değildir. Bir gücün varlığından bahsedebilmek için, güç kullanacak kişinin, gücü kullanmak istediği kişiye, kazançlarının tersi istikametinde davranmasını sağlaması gerekmektedir. Eğer güce maruz kalan kişi kazançları yönünde davranışını değiştirmişse bu durum, o kişinin alternatifler arasından tercih yapmış olduğunu gösterir. Gerçekte başka bir durumda da onu tercih edip etmeyeceği belli değildir. Gücü elinde bulunduran, ülke yöneticileri, karşıt görüşlü birini istediği idam dâhil her türlü cezaya çarptırabilir; fakat ceza verilen kişi gerçekten ölmek istiyorsa bu onun gücünü ispatlamayabilir (Nye Jr, 2005: 20). Güç, her zaman karşılıklı ilişkilerin durumuna bağlı olan bir durumdur.

İlk siyasi oluşumların var olması ile birlikte bu oluşumlar arasında başlayan siyasi savaşlar güç kavramının doğmasına sebep olmuştur. Ülkeler, aralarındaki ticareti ve anlaşmaları sürdürmek, dünya çapında varlığını devam ettirebilmek ve yeni güç imkânları arayışına girebilmek için daha barış yanlısı yolları seçmeye yönelmişlerdir. Güç kavramı, devletler arasındaki artan ekonomik güç ve rekabet hırsı siyasal, askeri, çevre ve coğrafya gibi alanları etkilemek için uygulandığı kadar doğal zenginlikleri etkilemede de kullanılmaktadır. Ülkeler arası güç kavramı “bir devletin sahip olduğu maddi, manevi kaynakları, varlıkları ve imkânları vasıtasıyla istediği sonuçlara ulaşmak için başka bir devlete karşı uyguladığı siyaseti veya davranışları değiştirme” olarak tanımlanabilir (Tezkan, 2005: 137).

Devletler arası ilişkiler ve güç kavramıyla ilgili araştırmalar yapan akademisyen Morgenthau, “Uluslararası ilişkiler güç mücadelesidir.” ifadesiyle, gücün devletler arası ilişkileri yorumlamada esas kavram olduğuna dikkat çekmiştir. Başka bir deyişle Morgenthau'ya göre, devletler arası ilişkilerin amacını daha iyi anlamanın asıl şartı, devletlerin var olan güçleri veyahut sahip olmak istedikleri gücü bilebilmektir. Güç; savaş veya barışa, anlaşmazlıklara veya çözümlere sebep olan bir kavramdır. Fakat Wolfers, sebep-sonuç ilişkilerinin güç kavramını çözümlenmede akılda tutulması, gücün hafife alınacak bir sebep-sonuç ilişkisi olmadığını güç kavramıyla ilgili daha geniş ve uzun çalışmalar yapılması gerektiğini ifade etmektedir (Wolfers, 1969: 176).

Gücün her alanda sözü edilen bir kavram olması, onun değişik kuramlarda sıklıkla bahsedilmesine sebep olmaktadır. Başka bir ifadeyle, güç kavramı devletler arası ilişkilerde farklı yönleriyle ön plana çıkarılır. Ülkeler arası sistemler değiştikçe güç kavramı yeniden tanımlanır. Bu sebeple güç unsurlarının önemi artış ya da azalış gösterir. Ancak güç kavramındaki değişkenler gücün bölgeye ve zamana göre önemi değişen bir kavram olarak ifade etmekten farklı olarak güç öğelerindeki önemin değişmesini ifade eder. Önceki çağlarda askeri güç ilk sıradayken günümüzde farklı güç öğeleri de askeri unsurlarla denk olma aşamasındadır. Güç kavramının ülkeler arası politikalar ilişkisi bakımından öneminin azalması olası değildir. Sadece güç öğelerinin önem derecesi değişmiş olabilir (Bachrach ve Baratz, 1962: 948).

Güç kavramı, gerçekte ülkeler için büyük bir önem taşır. Günümüzde devletler arası politikalarda duyarsız dış politika yapımcıları dahi dış politikadan söz ederken, gücün ya da güç politikalarının öneminden söz ederler. Güç politikasını özümseyen aynı zamanda bu politikayı uygulayan Winston Churchill; gücü, devletler arası ilişkilerin ana faktörü olarak görmüş ve gücü bertaraf etmenin yegâne yolu karşı güç kullanmak olduğunu belirtmiştir (Burns, 1984: 488).

1.2. Güç Türleri

Devletlerin politik amaçları için bir unsur kullandığı güç kullanım şekilleri bakımından, "sert güç", "yumuşak güç" ve "akıllı güç" kavramları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 1. Güç Tablosu

	SERT	YUMUŞAK
DAVRANIŞ YELPAZESİ	KOMUT VERME ↔ İKNA ETME	ZORLAMA ↔ TEŞVİK ↔ GÜNDEM ↔ CAZİBE
EN MUHTEMEL KAYNAKLAR	BASKI KARŞILIKLAR YAPTIRIMLAR ASKERİ GÜÇ	KURUMLAR DEĞERLER KÜLTÜR POLİTİKALAR

Kaynak: Nye, 2005

Sert güç; komut verme, zorlama ve teşvik noktalarından oluşurken yumuşak güç; gündem belirleme, cazibe ve ikna etme özelliklerine sahiptir. Davranış yelpazesindeki olguların gerçekleşmesi için sert güçte; baskı, yaptırımlar ve askeri güç bir araç olarak kullanılırken yumuşak güçte; siyasi değerler, kültür ve dış politikalar bir araç olarak kullanılmaktadır. Aynı güç kaynakları bazen cazibe yöntemiyle tüm davranış yelpazesini etkisi altına alabilir. Askeri veya ekonomik olarak çöküş içinde olan devletler, sert güç araçlarının yanı sıra dünya konjonktürü üzerindeki cazibesini ve yeteneğini kaybedebilir (Nye Jr, 1998: 18).

Uluslararası sisteme hakim olan ülkelerin var oluşundan günümüze kadar çok sayıda farklı güç kaynağı değişken bir yol izleyerek önemli roller üstlenmiştir. Demokratik uygulamaların başarılı olduğu bilgi çağı yeniliklerinin etkisinde kalan devletler yumuşak güç, demokrasiden söz edilemeyen ve halen teknolojik ve sanayi alanlarında gelişmeye çalışan devletler de ise sert güç öne çıkmıştır.

Yumuşak güç eğer devlet iç ve dış politikalarında yeteri kadar önem arz etmediği takdirde sert gücün haddinden fazla ortaya çıkmasına neden olmakla beraber diğer ülkeler nezdinde yumuşak gücün etkinliğinin yok olmasına ve ülkeye karşı olumsuzluklara yol açmaktadır. Akıllı güç ise, sert güç ve yumuşak gücün etkin bir şekilde beraber kullanımını içerir.

1.2.1. Sert Güç

Sert güç bir politikanın amacına ulaşmak için diğer politikalara yönelik zorlama, gözdağı verme, askerî güce başvurma gibi metotlara yönelmesi olarak ifade edilebilir. Politikaların uyguladığı gücün türlerinden olan sert güç, gücü tatbik edeni, onun isteği olmadan, kendi arzu ettiği seviyeye getirmesine yaramaktadır (Yılmaz, 2008). Bu durumda sert güç uygulanana yöneltilecek her türlü gözdağı, uygulanacak her çeşit caydırma ve zor kullanma tedbiri sert güç sınıflandırması içinde yer almaktadır. Bu tarz bir davranış içinde bulunmak için farklı güç unsurları kullanılabilir. Fakat sıklıkla kullanılan unsurlar askerî ve ekonomik unsurlardır.

Sert güç; zorlama ve yaptırıma dayalı gücü açıklar. Geçmiş yıllara nazaran askeri güç unsuru sert gücü açıklamaya yetmemektedir. Ülkelerin; dünya ülkeleri arasında varlığını kanıtlaması sadece güvenlik kaygısı merkezli olmayıp yeni konjonktürde ekonomik özgürlükler ve bağımlılıklar daha çok önem arz etmektedir. Ekonomik özgürlük gücü belli dönemlerde askeri güçten daha etkili bir ikna etme gücüne sahiptir. Ekonomik güç ile askeri güç birlikte kullanıldıklarında tek başlarına kullanıldıklarından daha fazla etkili ve ağır olmaktadır. Günümüz dünyasında ülkelerin ekonomisi ve o ülkede kişi başına düşen gelir düzeyleri daha önemli hale gelmiştir.

Uluslararası düzende güç düşüncesinin değişmesi, sert güç kullanımının gücü uygulayanların ötekileştirme sorunu sebebi ile ve sert güç uygulama maliyetinin yüksek olması uygulayıcıları yeni bir güç arayışına yöneltmiştir. Günümüz dünyasında kendi çıkarlarını sert güç aracılığı ile başka ülkeleri zorlayan ülkeler, uluslararası platformda hem imaj kaybı yaşamakta hem de her zaman kaybetmektedir ve sonuca ulaşamamaktadır.

Uluslararası konjonktürde söz sahibi olmak isteyen ülkelerin büyük askeri güce sahip olması o ülkelerin güçlü olduğunu göstermez. Fakat bu unsur mevcut olan üstün gücü kullanmada önemli bir yer tutmuştur. ABD'nin geçmişte Irak'ı işgal etmek için kullandığı askeri gücü şimdilerde Rusya, ABD evrensel güç veya İran, gibi aynı bölgede bulunan önemli askeri güce sahip ülkelerin Suriye topraklarında askeri operasyonlar yapmaları en önemli örneklerden biridir.

1.2.2. Akıllı Güç

Uluslararası politikada sert ve yumuşak gücün bir arada kullanılmasına "akıllı güç" denmektedir. Akıllı güç; 'sert ve yumuşak gücün sentezi' olarak da belirtilmiştir (Tanrıverdi, 2014).

Sert gücün en önemli unsuru olarak bilinen askeri güç ile yumuşak gücün unsurları olan kültür, ekonomi ve politik hareketler aralarında ilişkisi olduğunu belirten Nye, iki güç arasında denge olması gerektiğini savunmaktadır (Nye Jr, 1990). Bu denge kavramına 'Akıllı Güç' denmektedir (Lee, 2008). Bir başka tanımlama ile akıllı güç; "diplomatik, ekonomik, askerî, politik, hukuki ve kültürel değerlerin hepsinin aynı anda değerlendirilmesi ve her bir durum için aralarından uygun enstrümanın seçilmesi veya gücün, bunlardan bir seçki yapılarak kullanılmasıdır" (Erduramaz, 2009).

Amerika Birleşik Devletleri'nin üstün güç olarak varlığını devam ettirme isteği yumuşak ve sert güç kavramının birlikte kullanılmasına olanak sağlayan akıllı güç kavramını uygulamasını mecburi hale getirmiştir. Bu strateji, Amerika Birleşik Devletleri'ni (ABD) dünya ülkelerine ve toplumlarına karşı iyi niyetli göstererek popülerlik sağlamak için değil, Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) sert gücünü dengelemesi için istenmiştir. Fakat Akıllı Güç kavramı bütün isteklere ve amaçlara ulaşılabilecek bir plan olarak görülmemektedir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) dünya üzerinde yarattığı sevimsiz görüntüsünden ve kötü imajından kurtulmak için akıllı güç kullanımını benimsemek zorunda kalmıştır (Tanrıverdi, 2014).

Tam tersi bir örnek ise; Rus lider Vladimir Putin ve onun ülkesi için yarattığı ilgi alanı akıllı güç için iyi bir örnek olarak gösterilmektedir (Halidov, 2014). Ruslar geçmişten bugüne kadar güçlü devletler kurmuşlar ve yıllarca varlıklarını sürdürmüşlerdir. S.S.C.B'nin yıkılmasının sonra uyguladığı ekonomik politikalarla yeterli istikrarı sağlayamayan Rusya sert güç araçlarından askeri gücünü daha çok ön plana çıkartmaktaydı. Lakin yumuşak güç araçlarını da 1999 senesinden beri ülkenin yönetiminde olan Devlet Başkanı Putin, etkin bir şekilde kullanmaktadır. Bu amacı için ülke basınında ve yabancı basında görüntüler vermekte ve açıklamalarda bulunmaktadır. Hiçbir dünya liderinin yeteri kadar başvurmadığı şekilde medya ve iletişim kaynaklarını güçlü bir şekilde kullanarak yabancı basında güçlü Rusya ve Putin olgusu yaratmıştır. Rus lider hem sert gücün bir aracı askeri gücü hem de dünya toplumlarının cazibesi olmasına yarayan yumuşak gücü başarılı bir şekilde kullanmaktadır.

2. Uluslararası İlişkilerde Yumuşak Güç ve Türkiye'ye Yansımaları

Günlük yaşantımızda farklı şekillerde ve çokça rastladığımız veya uyguladığımız güç kavramı, ülkelerarası politikalarda en önemli unsurlardandır. Geçmiş çağlardan günümüze kadar hem krallıklar hem de ülke yönetimlerinde politikaları gücü elinde bulunduranlar belirlemiş ve hedeflerin davranış ve pozisyonlarını belirleyen güç tanımı üzerinde önemle durulmuştur. (Çakmak, 2014: 61)

Bu güç kavramına göre, arzu ettiğinizin hedef aktör tarafından da kabul edilmesini sağlarsanız, bunun için zor kullanma veya tehdit etme yöntemlerine gerek kalmadan yaptırabilirsiniz. Bu doğrultuda; zor kullanma yerine anlaşmayı, sert güç yerine de yumuşak güç kullanımı daha önemli hale gelmektedir. Günümüz uluslararası sisteminin çok yönlü olması sivil toplum örgütleri, uluslararası Kuruluşlar ve medyanın giderek güçlenmesi nedeni

ile askeri gücün kullanımının geri plana atılması sonucunda günümüzde sert güce olan düşkünlük azalmıştır.

Joseph S. Nye, "bir aktörün havuç ya da sopalara başvurmadan, iş birliği yaparak ya da çekicilik unsurlarını kullanarak istediklerini yaptırabilmesini, yumuşak güç olarak adlandırmıştır. Yumuşak güç, davranış spektrumu olarak gündemi yaratma, cazibe ve yanına çekmeyi kullanır. Kurumlar, değerler, kültür ve politikalar yumuşak gücün başlıca kaynakları arasındadır. Yumuşak güç kavramını, Joseph S. Nye, ilk defa 1990 yılında, Amerika'nın düşüşte olduğu iddiasını tartışan 'Bound To Lead' adlı kitabında geliştirmiştir" (Nye Jr, 2005: 7).

Kültürel değerlerimizin, geleneklerimizin ve kavramların değişime uğradığı günümüz dünyasında gücün kavramsal tanımında da değişim meydana gelmiştir. Günümüzde, sert güç uygulanan kitleler üzerinde, arzu edilen sonuçlar elde edilememektedir. Çünkü iktisadi, sosyal ve siyasal ilişkilerin gelişmesi, farklı toplum ve kültürlerin inanç ve beklentilerinin daha iyi tanınması ve uluslararası ilişkilerinin artmasından dolayı sert güç etkisini yitirmiştir.

Bu gelişmeler sonucunda toplumsal kargaşaya sebebiyet vermeyen "Yumuşak Güç" tanımı, dünya konjonktüründe yer bulmaya başlamıştır. Yumuşak gücü, sert güçten ayıran en önemli fark bir hedefi zorlamaktan ziyade hedefin size güvenini ve sizin amaçlarınıza inanmasını sağlamaktır (Yagubzade, 2015). Özet olarak tanımlarsak yumuşak güç bir başkasının hedef ve amaçlarını kendi lehine çevirebilme becerisidir (Özel, 2018: 1-27). Eğer bu beceri gerçekleşiyorsa, 'tehdit (sopa)' ya da 'ikna etme (havuç)' gibi unsurlara ihtiyaç yoktur. Çünkü artık hedefin isteği kendi arzusuyla kendi isteğimiz olmuştur (Tarık, 2011).

Bu nedendir ki ülkesini demokrasi ile yöneten liderler yeni dünya konjonktüründe ikna etme ve cezp etme uygulamaları ile yumuşak gücü kullanmayı seçmektedirler. Yumuşak güç para ve zorlama unsurlarını değil, ortak amaçları benimseme ve amaçlara giden yolda yardımda bulunma mesuliyetini kullanmaktadır. Yumuşak güç demokratik siyasetin temel aracıdır. Sert güç ve yumuşak güç kavramları, başkalarının isteklerini değiştirme yoluyla hedeflerine ulaşma biçimidir. İki güç arasında, komuta ve ikna etme gücü farkı vardır (Nye Jr, 2017: 25-27).

Ülkeler arası politikalarda, yumuşak güç uygulayan devletler çoğu zaman bir ülkenin kendi kültüründeki değerlerinden, kendi politikalarındaki uygulamalardan ve başka ülkelerle ilişkilerini geliştirebilme biçiminden ortaya çıkar. Yumuşak gücü kontrol edebilmek kimi zaman ülkelere zor gelebilir. Tabi ki bu durum yumuşak gücün uygulanmasının önemini değiştirmez. Yumuşak güç birlik olarak ve cezp etme yöntemlerini kullanarak amacına ulaşabilme olarak tanımlanmaktadır. Güç kullanılırken "zorlama, tehdit ya da ikna etme" yöntemleri yoktur. Örneğin; bir ülkenin refah seviyesine, uygulamalarına ya da düzenine hayran olup ona benzeyip bu ülkeyi taklit etmek isteyen ülkeler mevcuttur. Bu güç kavramının ikinci Yönüdür ve her zaman görünmeyebilir (Nye Jr, 2002). Ancak gücün bu boyutu belki de fiziksel zora dayalı güce göre daha sonuç alıcı ve daha az masraflı olanına karşılık gelmektedir. Elbette günümüz dünyasında bu ülkeler için daha çok tercih edilen ve istenilen bir durumdur.

2.1. Tarihsel Süreçte Yumuşak Güç

Geçmiş yıllarda tam olarak tanımlanmamışsa da yumuşak güç kullanımı daha eski zamanlarda da görülmektedir. Yumuşak güç çoğunlukla hedef toplumların inadını ve direnişini yok etmek için veya ele geçirilen ülkelerin bağılılığını ve düzenini tertip etmek için siyasal, ekonomik unsurlar üzerine gelişmelerle toplumun refahını sağlayarak hükmetmenin tek yolu olarak görülmüştür. Amerika Birleşik Devletleri'nin bu güç kavramını İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra etkin olarak kullanmaya başladığı görülmektedir. Örneğin, 1948-1951 yıllarında uygulanan "Marshall Planı'nın" ekonomik yardımlarıyla Rus hükümetinin komünist ideolojisine karşı koyulmuş ve önlenmiştir. Bu durum planı kabul eden 16 ülkenin ekonomisini, savaşın ardından tekrar düzelmeye eğilimine sokmuştur. Böylece ABD'ye karşı hoşgörü, saygı ve minnet borcu duygularıyla hayranlık uyandırmıştır.

Meşruluk, yumuşak güce sahip olabilmek açısından büyük önem arz etmektedir. Şayet bir ülke gücünü ve hedeflerini diğerlerinin gözünde meşrulaştırabilirse daha az dirençle karşılaşmaktadır. Sert güçte en cazip kaynaklar olarak yaptırımlar, baskı, ödemeler önemliyken, sert gücün davranış biçimleri de emir, zorlama, ikna etmedir. Yumuşak güç ve sert güç her zaman birbiriyle bağlantılıdır, yumuşak güç kaynakları bazen sert gücü artırıp azaltabilirken, diğer taraftan sert güç kaynakları da yumuşak gücü etkileyebilir ve bu durum nedeniyle sert güç ve yumuşak güç birbirlerini pozitif veya negatif doğrultuda etkiler. Örneğin, güçlü bir pozitif görüntü sayesinde müttefik sayısı artış gösterir ve ülkenin savunma gücünü kuvvetlendirirken, olası bir savaşa karşı kuvvetli bir savunma ve askeri güç de ülkenin cazibesini artırır.

Neorealizmin fikir babası olan Kenneth Waltz, büyük askeri bir donanıma sahip olan ve askeri başarı sağlayan ülkenin cazibesini arttırmasının kaçınılmaz olduğunu savunmuştur. Diğer bir düşünür Robert Gilpin ise, soğuk savaş bittikten sonraki dönemde Amerika'nın ekonomik gücü artış göstermiş ve sert gücü önemseydiğini, bir ülkenin sert güç durumu kuvvetli ise o ülkenin model olarak alınabileceğinin altını çizmiştir (Gallarotti, 2011).

İlk zamanlarda fikirler bakımından uygarlıklar ve kültürler etkileşimi oldukça fazla olmuştur. Gücü elinde bulunduran uygarlıklar gelişmemiş toplumların hayranlığını ve bu toplumlar tarafından taklit edilmelerini sağlarlar. Bir ülkenin kültürü, tarihsel gücü ne kadar kuvvetli ise yumuşak güç kullanımında o kadar başarılıdır. Eski çağda Roma Senatosu çevresindeki uygarlıkların eğitimlerini, ülkelerinde gerçekleştirme isteği ile kendi kültürlerini aktarma fırsatını kazanmışlardır.

Fransa 18. yüzyıl sonuna kadar yumuşak güç kaynağı kültür ile kendisini tanıtmaya çalışmıştır. Ayrıca Birinci dünya Savaşı bittikten sonra tüm ülkeler yumuşak güç kullanımını hızlandırmış ve adeta bir kültür savaşları ortaya çıkmıştır. Yıllar geçtikçe de teknolojik buluşlar ve gelişmeler sayesinde ülkeler kültürlerini kendi dilleri dışındaki dillerle de anlatabilme imkânı bulmuşlardır.

Kayıtlara geçen diğer bir yumuşak güç kullanımını Amerika Birleşik Devletleri'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra "Marshall Planı" ile gerçekleştirmiştir. Marshall Planında yapılan anlaşmalar ile savaş sonrası ülkelerin ekonomisinde ve toplumsal alanda katkıda bulunmayı hedeflese de asıl amaç Amerika Kültürünü tüm dünyaya sunmaktır. Aslında bunu kısmen de başarmış sayılır. Yüz binlerce kişi ABD'nin bu kültür faaliyetlerine katılmıştır. Yakın dönemde ise yumuşak güç 90' yılların başında ABD eski savunma bakan yardımcısı

Joseph S. Nye, Jr.'in yazdığı "Liderliğe Zorunluluk; Amerikan Gücünün Değişen Doğası" ve "Yumuşak Güç; Dünya Siyasetinde Başarının Yolu" kitabında ilk olarak tanımlanmıştır (Nye Jr, 2004).

2.2. Yumuşak Gücün Kaynakları

Güç kaynağı için; "gücünüzü, üzerinde kurduğunuz değerler ve prensipler" şeklinde tanımlama yapılırsa yanlış olmayacaktır. Sahip olduğumuz güce direkt olarak ekonomik, toplumsal, politik, ruhsal etmenler etki etmektedir. Bir toplumda, kişi diğerlerinin hareketlerini değiştirmek için hangi işi yapıyorsa o, kişinin güç kaynağıdır. Bir öğretmenin öğrencisine dersini yapmadığı için verdiği ceza öğretmenin pozisyonundan ve pozisyondan aldığı yetkiyle güç kaynağına dayandırabilir (Karaman, 1999: 44).

Yumuşak gücün en bilinen kaynakları ise, "Siyasi değerler, kültür, Dış politikalar ve kurumlar" olarak belirtilirken davranış yelpazesinde; gündemi yaratma, yanına çekme ve cazibedir. Nye, yumuşak gücün kaynaklarını; kültür (başkalarına cazip geldiğinden), siyasi değerler (ülke içinde ve dışında bağlı kalındığında) ve dış politika olarak ayırmıştır. Bir ülkenin kültürü, ülkenin ulusal çıkarlarını, amaçlarını anlama konusunda önemli bir unsurdur. Kültür, ülkenin siyasi liderlerini iç ve dış politikalarında etkileyebilir ve diplomatlar dahi, bir ülkeyi ziyaret edecekleri zaman öncelikle gidecekleri ülkenin kültürüyle ilgili bilgi birikimine sahip olurlar" (Nye Jr, 2017: 32).

Ülke politikaları mutlaka çeşitli kaynakları kullanmak zorundadır. Bu kaynaklara göre ülkelerin politikalarının ne olduğu anlaşılabilir. Yumuşak güç kavramı da çeşitli kaynaklara göre şekillenir. Örneğin, İbrahim Kalın'a göre "Yumuşak gücün kullanımında birçok unsur karşımıza çıkmaktadır. Bunlar asker sayısından yahut ekonomik yaptırım gücünden çok, bir ülkenin kültürü, sanatı, sineması, mimarisi, müziği, insan kalitesi ve sosyal sermayesi, tarih birikimi, kültürel zenginliği, bilim ve teknoloji altyapısı, inovasyon kalitesi, diplomatik becerisini ve kendini anlatabilme yeteneğinin toplamıdır. Bu unsurları bir araya getiren ülke, bir cazibe merkezi haline gelir. O ülke Takip edilen, konuşulan, hikâyesine kulak kabartılan" bir ülke durumuna gelir (Kalın, 2010).

Yumuşak gücü temel kaynakları incelendiğinde birbiriyle bağlantılı olan birbirini tamamlayan 5 temel kaynağın olduğu görülmektedir. Bunlar: (Çavuş, 2012: 23-36).

1) Toplumsal değerler ve toplumsal uygulamalardır. Bu unsurlar çok dikkat çekmeye başladığında diğer ülkeler de bu unsurları taklit etme yöntemine başvurabilirler. Örneğin, bir ülkede ki suç oranlarının azlığı, ekonomik refahın çokluğu, eğitim ve öğretimdeki yüksek başarı oranı devlet uygulamaları ve politikaları ile sağlandığında bu uygulamalar diğer devletler tarafından taklit edilip uygulanabilmektedir.

2) Bütün toplumlarda ki müşterek değerlerin uygulama şekli ve büyüklüğü, ülkeler arasında değişiklik göstermektedir. Örneğin, hak ve özgürlükler toplumsal açıdan uygulamadaki sıkıntılara rağmen önemli değerlerdir. Bu değerleri başarılı uygulayan devletler diğerleri için cazip hale gelmektedir. Kültür öğesinin önemli unsuru "sanat-medya" ve "eğitim" araçlarıdır. Örneğin, toplumsal bir sorunu anlatabilmenin, o sorun için farkındalık yaratmanın en başarılı yöntemi sinema olabilir. Bu sorunu bir siyasetçi anlatmaya çalışsa belli kitlelere duyurabilir. Fakat sinemanın bütün herkese hitap edebilen bir etkisi bulunmaktadır.

Diğer araç olan eğitime örnek ise; birçok ülkenin önemli insanları (siyasetçi, iş adamı, sanatçı) çocuklarını ABD üniversitelerinde eğitim görmesini sağlamaktadır. Bazı ülkeler Erasmus ve Farabi gibi programlar ile başka ülkelere öğrenci kabul etmektedir. Bu uygulamaların asıl amacı ülke kültürünü benimsetmek ve olumlu duygular oluşturmaktır.

3) Dış politika; bir ülkenin toplumsal değerleri ve uygulamaları diğer ülkelerin barışa olan katkısında tercih değişikliğine yol açabilir. Dış politika kaynağı yumuşak güç kullanımını direkt olarak etkileyebilir. Diğer ülkeleri kendine hayran bırakabilir ya da kendinden nefret ettirebilir. Dış politika uygulamasında dikkat edilmesi gereken detay, yumuşak güç sadece devlete bağlı olan bir güç unsuru değildir. Sivil toplum örgütleri ve özel sektör varlığı önemli bir etkiye sahiptir. Bu iki faktör devletin istediği bir şeyin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğine direkt olarak etki edebilir. Bu da dış politikaya olumlu ya da olumsuz yönde tesir edebilir. Bu üç faktörün aralarındaki bağ ne kadar kuvvetli olursa o kadar olumlu dış politika uygulanmış olur.

4) Sivil toplum örgütleri: Yumuşak güç kavramının son dönemlerde en önemli kaynaklarından biri kuşkusuz sivil toplum örgütleridir. Ülke dışında gerçekleştirilen sivil toplum uygulamaları alışılmış politika uygulamalarından daha etkilidir. Alışılmış politik uygulamalar kısıtlı alana etki ederken, sivil toplum örgütleri çok daha geniş kitlelere etki edebilmektedir. Bu duruma en önemli örnek olarak Mavi Marmara olayı verilebilir. Bu olay Müslüman ülkeler üzerinde büyük etki yapmış ve farkındalık meydana getirmiştir. Eğer ülkeler sivil toplum örgütlerine yeteri kadar destek verip ortak bir payda da buluşurlarsa bu tür olayları kendi amaçları için kullanabilirler.

5) Ekonomik büyüme: Birçok ülke ağır ekonomik sorunlar ile karşı karşıya ve bu sorunlara çare aramaktadır. Bazı ülkeler ekonomik yaptırımlarla, tedbirlerle çözüm bulmakta ve diğer ülkeler için cazip duruma gelerek yumuşak güç kavramını gerçekleştirmektedir. Bu duruma en güzel örnek Türkiye ekonomisi gösterilebilir. Türkiye'de Yerli üretim ve bu üretimlerin ihraç edilmesi ile birlikte ülkenin tanınmasına ve ekonomisinin büyümesine yardımcı olmaktadır. Türkiye'deki olumlu yöndeki ekonomik gelişmeler takdir toplamakta, bazı ülkelerin beğenisini ve iş birliğini artırmaktadır. Bu gelişmede yumuşak güç kullanmanın faydası büyük paya sahiptir.

Bazı ülkeler belli başlı bir yumuşak güç kaynağını elinde bulundurur ve başarılı bir şekilde bu gücü uygulamaktadır. Kimi ülkeler ise elindeki kaynakları istediği gibi uygulayamamaktadır. Bu açıdan çok sayıda ülkenin stratejik konumu ve tarihsel kaynakları daha da önem kazanmıştır. Bu konumdaki en önemli ülke Türkiye'dir. Coğrafi ve stratejik konumu bakımından ve tarihi geçmişindeki zenginlikten ötürü çoğu kişinin hayranlığını kazanmıştır. Kutsal mekânlar geçmiş yıllardan bu yana etkili ve çoğunun elinde bulunmayan bir yumuşak güç kaynağıdır (Elamani, 2013).

Joseph S. Nye'in gücü; kaynakları yönünden daha muğlak ve gözle görünmeyen unsurlarıyla ve sonuç odaklı incelediğini belirtmek mümkündür. Nye, yumuşak güç iş birliği yoluyla ve cezp etme faktörlerini kullanarak istediğini yaptırma olarak nitelendirmektedir. Açıkçası dolaylı yoldan istediğini yaptırma olarak gücün ikinci yüzünün üzerinde durmaktadır. Güç uygularken zorlama, kandırma veya tehdit yoktur. Örneğin, bir ülkenin ahlaki değerleri, refah seviyesi veya kültürü diğerlerine cazip gelir ve onun gibi olmak ister

ve onun yaptıklarını yapar. Bu güç kavramının ikinci yüzüdür ve bazı durumlarda bu güç fark edilmemektedir (Nye Jr, 2003: 12).

2.3. Yumuşak Gücün Başlıca Araçları

Günümüzde yumuşak gücün başlıca araçları arasında hükümet dışı organizasyonlar, sivil toplum örgütleri, iş dünyası ve küresel şirketler; kültür ve Tarih, Coğrafi ve jeopolitik konum ve siyasi faktörler gelmektedir.

2.3.1. Hükümet Dışı Organizasyonlar

Günümüz evrensel düzenin de ülkeler siyaset meydanında yalnız olarak demokratik yönetim biçimini ve yaratmış olduğu mesuliyeti yönetmeye çalışırken, ülkenin dış politikalarını, içeride ve dışarıda kurulan sivil toplum kuruluşları ile evrensel kurumların da bu çarkın döndürülmesinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Dünya ülkeleri arasında hiçbir devlet yapısı kamu yönetimini yalnız başına idare etmeyi düşünemez. Bunu, "Sendikalarla, diğer partilerle, vakıflarla, eğitim kurumları ile kişilerle, özel Kuruluşlarla, Sivil Toplum Kuruluşlarıyla" daha verimli olarak yerine getirebilmesi mümkündür. Hükümet dışı yapılarla birlikte çalışmak, dış politika uygulamalarında bir o kadar çok başarı sağlanmasına fayda sağlayacaktır. Bu organizasyonların iki farklı uygulaması bulunmaktadır. Birincisi; devletlerin yanında olarak ve devlet çalışmalarına belirli ölçüde katkı sağlamaktır. İkincisi ise; hükümetlerden ayrı bir yol izlemesidir.

2.3.1.1. Sivil Toplum Kuruluşları (STK)

Yumuşak güç kavramı içerisinde özel sektör içinde STK'lerin önemi oldukça fazladır. Günümüzde çok sayıda sivil toplum kuruluşu, ülke dışında çok sayıda dernek kurmaya başlamıştır. Bu dernekler sayesinde pazara giren mallar ülkelerin tanınmasında büyük önem arz etmektedir. Sivil toplum kuruluşları devletlerin dış politika uygulamalarıyla birlikte hareket ederken, özel kurumlar için de önemli çalışmalar yapmaktadır. Devlet çoğu zaman imkânlarının bir kısmını sivil toplum kuruluşları ile birlikte kullanmayı tercih etmektedir. Bu hareket sivil toplum kurumlarının gelişmesinde ve konusunda uzmanlaşmasına fayda sağlamaktadır (Akçay, 2015: 15). Bu durum devletlerin başka bir devlet nezdinde halklara ulaşmada veya onlar üzerinde bir etki oluşturmada onlara oldukça avantaj sağlamaktadır.

2.3.1.2. İş Dünyası ve Küresel Şirketler

Ticari kurumlar ekonomik dış politikanın en kırılgan aktörüdür ve en aktif oyuncusu yine özel kurumlardır. Bu da özel kurumları yumuşak gücün en önemli unsurlarından biri durumuna getirmektedir. Özel sektör daha büyük çevreye ulaşmakta ve bu çevre üzerinde hızlı bir etki sergilemektedir. Sivil toplum kuruluşlarıyla doğrudan olmasa da aralarında bir iş birliği mevcuttur. Özel Şirketler ve holdingler ülke dışındaki bazı çalışmalarında firma olarak faaliyet gösterebilmektedir.

Geçmiş dönemlerde de ticaretin, devletlerin önemli bir yumuşak gücü olduğunu söyleyebiliriz. Ülkelerin muvaffak olamadığı ticarete özel ve ticari kurumlar, daha başarılı bir şekilde gerçekleştirmektedir. Çoğunlukla diğer toplumlar ile iyi ilişkiler kurup onların hayranlığını kazanmakta bu kurumlar oldukça büyük bir önem içerirler. Kültür evrensel kurumların hassas noktasıdır. Şirketler bünyelerinde bulunduğu ülkenin insanlarına iş imkânı

sunarak hem sosyoekonomik açıdan hem de kültürel açıdan hassasiyetlerini belli etmiş olurlar. Dış piyasalara açılmış kurumlar, ülke dışındaki sorunları ne şekilde çözebileceklerini ve nasıl üstesinden geleceklerini tecrübe edinmişler ve devlete gerekli yönlerde çok sayıda bilgi vermişlerdir (Demir, 2012: 68).

Yeni Çağ'da yumuşak güç unsurunu etkin ve başarılı kullanan devletler ülke dışı siyasette daha olumlu yöndedirler. Joseph Nye; "baskın kültürü ve fikirleri küresel normlara daha yakın olan toplumlar ile çoklu iletişim kanallarına en fazla erişim imkânına sahip olan toplumlar, iç ve dış politikada itibarlarını arttırmışlardır" ifadesi ile uluslararası iş birliğine dikkat çekmiştir.

Özel şirketlerin diğer seçeneklere göre çok kıymetli üstünlüğü vardır. Bu şirketler hangi ülkeye giderse o ülkeye istihdam yaratmakta ve ekonomik büyümesine fayda sağlamaktadır. Devlet bu durum gereği olarak özel şirketlere cazip gelecek uygulamalara zemin oluşturmaktadır. Ülkesi için gerek görülmeyen bazı çalışmalar var oldukları ülkelerde kullanılarak bu şekilde bir nevi ekonomik ve kültür aktarımı sağlayabilmektedir. Çoğunlukla bu sebepten bu unsur faydalı yumuşak güç olarak kabul edilebilir.

Türkiye'nin Ortadoğu üzerindeki etkinliği ve bölgesinde etkin güç olma yolunda potansiyeline bakıldığında 2003-2011 döneminde hızlı bir büyüme kaydetmiş, 2001 yılında Türkiye'de meydana gelen kriz iyi değerlendirilmiş, kamu maliyesi disipline edilmiş, geniş kapsamlı ekonomik dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Bu dönem içerisinde GSYİH üç kat artmış ihracat 36 milyar dolardan 2011 yılına gelindiğinde 135 milyar dolara çıkmış, ticaret hacmi de dört kat artmıştır (Öniş ve Şenses, 2009)

Tablo 2. Türkiye Ekonomisi, Başlıca Göstergeler (2002-2010)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
GSYİH (milyar dolar)	232,7	304,6	393,0	484,0	529,9	655,9	742,1	617,6	735
KB GSYİH (dolar)	3.403	4.393	5.595	6.801	7.351	8.984	10.745	8.950	10.067
GSYİH artışı (yüzde)	6,2	5,3	9,4	8,4	6,9	4,6	0,7	-4,7	9
İthalat (milyar dolar)	51,5	69,3	97,5	116,8	139,6	170,1	201,0	140,9	185,5
İhracat (milyar dolar)	36,1	47,3	63,2	73,5	85,5	107,3	132,0	102,1	113,9
DYY (milyar dolar)	1,08	1,75	2,79	10,03	20,19	22,05	18,27	7,66	9,3
Bütçe D. (GSYİH yüzdesi)	-11,47	-8,84	-5,22	-1,06	-0,61	-1,62	-1,97	-4,88	-3,6
Kamu B. (GSYİH yüzdesi)	61,4	55,1	49,0	41,6	34,0	29,5	28,2	32,5	42,2

Kaynak: TÜİK

"Türkiye'nin küreselleşme temelli sürdürülebilir büyüme performansı, bölgesel politik ekonomi dengelerinde referans ülke niteliğine katkı sağlayarak Türkiye'nin "ticaret devleti" potansiyelini arttırmıştır." (Kirişçi, 2009: 29-57). Bu sayede "Türkiye, 2011 sonu itibarıyla bölgenin ikinci en büyük nüfusuna sahip ülke olmasının yanında, en büyük ekonomiye sahip Ortadoğu ülkesi konumundadır. Ayrıca ekonomik dinamizm, Türkiye'nin Ortadoğu halkları

açısından aynı zamanda bir cazibe merkezi haline gelmesine katkı sağlayan bir "yumuşak güç" unsuruna dönüşmüştür." (Kutlay, 2011: 67-89)

2.3.2. Kültür ve Tarih

Kültür, topluluk halinde yaşayan insanların yaşamlarında çok uzun zamanlarda oluşan bir birikimin neticesinde oluşmaktadır. Bu sebeple etkisinde kalınan, başkaları tarafından cazip bulunan bir kültüre sahip olunmuşsa, bunun yumuşak güce dönüşme ihtimali yüksektir. Türkiye bu açıdan taşıdığı potansiyel ve sahip olduğu kültür açısından zengin bir ülkedir. Türkiye insanlığın ilk zamanlarında meydana gelen medeniyetlerin var olduğu stratejik öneme sahip bir coğrafi alanda bulunmakta ve kendisine ait yüzlerce asırlık bir Türk medeniyet birikimine de sahiptir.

İlk çağlardan başlayarak bu topraklarda Hitit, Mezopotamya, Roma Urartu, Antik Yunan ve bunun gibi birçok büyüklü küçüklü medeniyetlerin yaşadığını söylemek mümkündür. Günümüzde Türkiye'de bulunan kültürün meydana gelmesinde çok ya da az çok sayıda değişik kültürün katkısı vardır. Fakat yoğunluklu olarak 4 temel kültürden söz edilmektedir. Bunlar; Orta Asya kaynaklı Türk kültürü, Karadeniz, Akdeniz ve Hint eksenli komşu kültürlerdir. İslamiyet'in kabulü ile Arap ve İran kültürü en son olarak da Batı kültürü sayılmaktadır.

Günümüzde varılan nokta itibari ile örf adet ve modernleşme temelinde tahlil edilen Türk kültürü, İslam-Osmanlı kültürünün temsil ettiği örf ve adetler ile uygarlaşmanın temsil ettiği moderniteyi içerisinde başarılı bir şekilde birleştiren kimliği ile kendini göstermektedir (Kalın, 2010). Bahse konu bu kimlik, yumuşak gücün üç ana kaynağından olan kültürün Türkiye'nin sahip olduğu yumuşak gücündeki karşılığını ifade etmektedir. Avrupa, Asya ve Afrika'nın birleşme hattında çok önemli bir coğrafi alanı kontrol edebilen bir alanda yer almış olan Osmanlı Devleti, sahip olduğu kültürü, hâkimiyeti altındaki topraklara ve onlara komşu olan diğer devletlere kadar taşımıştır. Eskiden Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde yer alan toprakların çok büyük bir kısmı günümüzde Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında kalmış ve bu toprakların büyük bir kısmı Türkiye'ye de çok uzak konumdadır. Diğer taraftan müşterek Osmanlı deneyimi ve kültürel bölgesi, Türkiye ile bu coğrafyada yer alan ülkeler arasında tarihten doğan bir bağ oluşturmaktadır.

Bölgesel bir güç konumundaki Türkiye, Kafkaslar, Balkanlar ve Orta Doğu coğrafyalarında Osmanlı mazisine dayanan fakat halen etkisini sürdüren bir kültürel mirasın odağında bulunmaktadır. Müzikten, dile, İnanç değerlerinden yemek kültürüne kadar bölgesel farklılıklarla beraber çok sayıda alanda mevcudiyetini koruyan bu kültür, Türkiye'nin bölgesindeki yumuşak gücüne potansiyel anlamda büyük katkı sağlamaktadır. Günümüzde, Türkiye sınırları dışında yer alan eski Osmanlı topraklarının kültürel mirası, bir biçimde Türk kültürü içinde kendini hissettirmektedir. Bu durum, gündelik konuşmalarda kullanılan deyimlerden, toplumsal alanda yaygın biçimde söylenen türkülere kadar birçok alanlarda görülmektedir.

Osmanlı İmparatorluğunun Batı 'da ve Doğu'da sahip olduğu topraklarını yitirmeye başlaması ile beraber, kaybettiği topraklarda hayatını sürdüren ve Müslüman olan büyüklü küçüklü birçok grup (Kafkas, Balkan ve Kırım göçmenleri) Anadolu'ya göç etmişlerdir. Göç

eden bu gruplar Türk Kültürüne ve Kültürel zenginliğine de katkıda bulunmuşlardır. Diğer taraftan hali hazırda Türkiye'de hayatlarını idame ettiren Rum, Ermeni ve Arap milletlerine ait insanlarda hesaba katıldığında Türkiye'nin kendi toprakları haricindeki ülkeler üzerinde de direk bir kültürel etkisinin olduğu görülmektedir. Bu etnik çeşitlilik bahse konu sebeplerle Türkiye'nin bölgedeki yumuşak güç potansiyeline büyük destek sunmaktadır (Demir, 2012).

Dil, bir devletin yumuşak gücünün artırılmasında önemli bir etkidir ve Türkiye de bu mevzuda aktif bir politika takip etmektedir. Farklı lehçelerde olmakla birlikte bugün dünyada 250 milyondan fazla insanın Türkçe konuştuğu düşünülmektedir. Bunun yanında TRT'nin uluslararası yayın yapan kanallarından biri olan TRT Arabi 2010'da yayın hayatına başlamıştır. Türkiye'nin Arap coğrafyası ülkeleri ile ilişkilerine pozitif yarar sağlamayı amaç edinen TRT Arabi "kadın, çocuk, sağlık, gençlik, ekonomi, belgesel, drama, spor, haber, müzik, din-ahlak, kültür-sanat ve eğlence programlarından oluşan zengin bir içerikle" yaklaşık yirmi iki Arap ülkesinde yayında bulunmaktadır (TRT, 2018b).

Yumuşak güç açısından bakıldığında herhangi bir olgunun aslında ne olduğu değil bunun nasıl sunulduğu ve diğer toplumlar nezdinde yarattığı algı çok önemlidir. Bu noktada yaratılmak istenen algının meydana getirilmesinde diziler, haber yayınları, filmler ve hatta belgeseller çok önemli bir rol oynamaktadır. Küresel sistemde söz sahibi olmak isteyen devletlerin, medyanın ve bilhassa televizyon yayınlarının önemini çok daha önceden fark ettiği ve buna uygun adımlar attıkları dikkat çekmektedir. Örneğin, bu devletlerden bir tanesi olan İngiltere, 1922 yılında BBC kanalını kurarak yaklaşık yüz dilde uluslararası yayıncılık yapmaya başlamış olup, bu kanal halen milyonlarca insan tarafından izlenmektedir. Türkiye ise özellikle uluslararası televizyon yayıncılığı noktasında küresel aktörlere göre geç kalmış olmakla beraber son zamanlarda ortaya koyduğu hızlı gelişim ile bu konuda oldukça mesafe kat etmiştir (Sancak, 2018: 308).

Yumuşak güç konusunda ana husus diğer tarafların fikirlerini biçimlendirmektir. Global çapta medya ve diğer yayın organları incelendiğinde bu yapıların, toplumların kanaatlerini etkileme yetenekleri kendisini göstermektedir. Örneğin, dünyanın herhangi bir bölgesinde yaşanan bir problemi o ülkenin kendi yayın organlarının dünyaya duyurması ile "CNN International" televizyonunun duyurması arasındaki etki buna en iyi örneklerden biri olabilir. Tarafların birbirlerini etkileme kapasiteleri ellerinde bulundurdukları medya güçleri ile doğru orantılıdır. Elinde medya gücü fazla olan az olana nazaran daha avantajlıdır (Eken, 2016).

Son zamanlarda Türkiye de sinema filmi ve dizi ihracatı konusunda büyük yol almış durumdadır. Türkiye, bilhassa 2008'de dizi ihracatı konusunda öncü rol oynayan ve çok ciddi bir hayran kitlesi edinen hatta son bölümü yirmi iki ülkede seksen beş milyon kişi tarafından izlenen (Alphan, 2011) "Gümüş" isimli yapım ile dizi ihracatçısı bir ülke haline gelmiştir. Bu ilk dizi ihracatından sonra Türk dizi sektörü son 10 yılda oldukça hızlı bir gelişim sağlayarak yoluna devam etmektedir. Günümüzde 140'ın üstünde ülkeye dizi ihraç eden Türkiye, sağlanan gelir noktasında yıllık yaklaşık 350 milyon doların üstünde bir rakamla dünyada Amerika Birleşik Devletleri'nin ardında ikinci sıraya yükselmiştir. Hatta bugün "Türk dizileri ABD'den Rusya'ya, Ortadoğu'dan Balkanlar'a, Uzak Doğu'dan Latin Amerika'ya kadar dünyanın dört bir tarafından milyonlarca izleyici kitlesine ulaşmış" durumdadır (Uğurlu,

2018). Bütün dünyada yayınlanma konusunda önemli yol alan Türk dizileri yakaladıkları başarılarla da gündem olmaktadır. Örneğin, "Kara Sevda" adlı Türk dizisi, dünyanın en prestijli televizyon ödülllerinden biri olan Uluslararası Emmy'de en iyi dizi seçilerek önemli bir başarı sağlamıştır. Bununla birlikte, Güney Kore ve Türkiye ortak yapımı bir sinema filmi olan "Ayla" da son yıllarda Türkiye'nin ürettiği önemli projelerden biridir.

2.3.3. Coğrafi ve Jeopolitik Konum

Türkiye Avrasya-Afrika kıtalarının kesişim noktasında bulunmaktadır. Coğrafi bir kara parçası olarak ele alındığında Türkiye Kafkaslar, Balkanlar ve Orta Doğuyu birleştiren bir köprü, ayrıca Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan bir konumda olan çok önemli bir yarım adadır. Asırlar boyu değişik uygarlıkların beşiği olan sınır devleti Türkiye, Batı ve Doğu kültürünü harmanlayan bir bölge olmakla birlikte, bütün Türk Dünyası'nın da merkezi pozisyonundadır.

Türkiye, "coğrafi konumuyla Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlaması, Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan tek deniz yolunun Türkiye'den geçmesi, Ortadoğu petrol bölgelerine çok yakın olması, bu bölgeyi kontrol edebilecek bir konumda bulunması; Asya-Avrupa ve Afrika'nın düğüm noktasında olup, her üç kıtaya harekâta imkân vermesi nedeniyle oldukça önemli bir noktadadır." (Kekevi ve Çeşme, 2004)

Türkiye'nin dinamik ve genç olan nüfus etkeni Avrupa Birliği gibi müzakerelerde de ele alınan hususlar içerisinde üzerinde en çok durulan konu olmuştur. Bu faktör Türkiye nezdinde güçlü ve hayati bir özelliktir. Örneğin, Soğuk Savaş sırasında Rusya'nın sıcak denizlere ulaşmasının önünde bir mâni teşkil ederken, Soğuk Savaş sonrasında Avrupa için hareketliliği pozitif yönde etki eden bir faktör olmuştur (Davutoğlu, 2013: 23). Demografik yönden üstünlük sağlayan nüfus direkt kültürel zenginliğe de etki etmektedir. Sahip olunan kimlik ve aidiyet duygusu sabit güçleri aktif güç ögesine dönüştürerek, sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve siyasi alanlarda da görev üstlenmektedir (Davutoğlu, 2013: 23).

Bu kapsamda "Türk İş birliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı" (TIKA) kurumsallaşmış bu uygulamalara bir örnektir. "4668 sayılı yasa" gereği, TIKA; Türk dilini konuşan devletler ve Türkiye'ye komşu devletler başta olmak üzere, gelişme yolundaki devletlerin ilerlemelerine katkı sağlamak, bu devletlerle iktisadi, teknik, ticari, kültürel, sosyal ve eğitim alanlarında iş birliğini programlar ve projeler vasıtasıyla modernleştirmek gayesiyle oluşturulmuş çok önemli bir kurumdur.

2.3.4. Siyasal Faktörler

Bir devletin dış ve iç yönetim siyaseti (politika) yumuşak gücün olmazsa olmaz potansiyel kaynaklarından biridir. Türkiye'nin yumuşak gücünü kullanmasına zemin yaratan en önemli hususlardan biri, belki de en önemlisi İslamiyet'i kabul etmiş bir devlet olması, halkının çoğunluğunun Müslüman olması ile birlikte laik bir yönetim şekli olan seküler demokrasiyi kabul etmesidir. Ahmet Davutoğlu'na göre "Türkiye'nin yumuşak gücünün varlığının en güçlü sebebi demokrasisidir. Türkiye'nin Jeopolitik konumu itibarıyla Asya ve Avrupa arasında yer alan bir coğrafyada bulunması ve aynı zamanda İslam ve Hıristiyanlığın da birleştiği noktada yer alması dolayısıyla, demokrasiyle yönetilmesi, seküler bir kimlik ve

liberal bir ekonomiye sahip olmasının yanı sıra, dininin İslam olması, yumuşak gücünü arttıran önemli faktörler arasında yer almaktadır. (Davutoğlu, 2013: 24).

Samuel Huntington'un medeniyetler arası çatışma düşüncesi Batı dünyası ve İslam dünyası arasında önlenemez bir çatışmanın yaşanacağını ifade eden görüşün yaratıcısı olmuştur. Türkiye, demokratik bir düzen ve seküler bir yapının Müslüman bir halkla bir arada düşünülebileceğinin yanında, aynı milletin, dünya siyasi arenasında barışı devam ettirme maksatlı, aktif ve yapıcı politik aksiyonlarının olabileceğinin de delili olmuştur. Türkiye bu ekseninde diğer Müslüman devletlere emsal olması, uygarlıklar çatışması görüşünün tam zıttının gerçekleşebileceğini göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen saldırıların peşinden, dünyanın küresel terörizm ile savaşının, tartışılmaya başlanması, İslam devletlerinde demokratik yönetimlerin oluşturulması gerekliliği üzerinde tartışmaları başlatmıştır. 11 Eylül 2001 tarihinden sonra Türkiye farklı bir önem kazanmış, jeopolitik yeri ve pozisyonu ile batı ile uyumlu değerleri, çok daha fazla fark edilir olmuştur. Türkiye'de 1990'lı yıllarda tek yanlı takip edilen politikanın kademeli olarak bırakılmasının ardından, 11 Eylül de gerçekleşen saldırılar, Türk dış politikasının kapsamında ve yeniden değişime uğramıştır.

Her devlet gibi Türkiye de siyasi maksatlarına varabilmek için değişik politikalar izlemektedir. Türkiye güç kullanımını da barındıran politikaları bulunan bir devlettir. Önceki konularda ifade edilen örneklerde de belirtildiği gibi Türkiye'nin sert güç kullanma yoluna başvurarak maksadına ulaştığı olaylar da vardır (Ümit, 2011). Türkiye'nin bölgesinde bulunan refaha ve barışa destek olduğu bu uygulamalar Türkiye'nin dünya devletleri ve bölge ülkeleri gözündeki görünümünü pozitif yönde etkilemiştir (Başlar, 2001: 43-47).

Bunlar Türkiye'nin diğer aktörlerinin nazarında sempati kazanmasını sağlayan ve haliyle Türkiye'nin yumuşak gücüne artışı olan örneklerden bazılarıdır. Türkiye'nin eski dönemlerde olduğu gerçekleştirdiği ve yumuşak gücüne de pozitif yönde etki eden politikalarının benzerlerini halen gerçekleştirdiği de ifade edilebilir. Bu ekseninde, Türkiye'nin hem barış eksenli bir dış siyaset takip eden bir oyuncu olduğunu onaylaması, hem de bu uygulamalarla diğer devletlerce takdir topladığını ifade eden bir örnek olarak Türkiye'nin "Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi" ne geçici üye olarak seçilmesi sayılabilir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi mensubu devletlerin oyları ile bu göreve kabul edilen Türkiye'nin bu üyelik ile devletler arası münasebetlerde güvenliğe ve barışa destek veren bir devlet olarak görüldüğü onanmıştır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde Dışişleri Bakanlığında kayda değer gelişmeler yaşanmış ve teşkilatta yapısal reformlar yapılmıştır. Bu dönemde ortaya yeni devletlerin çıkmasıyla birlikte dış misyonların sayısı da doğal olarak artmıştır. 1924'de 39 dış temsilciliği olan Türkiye, 2017'de 135 Büyükelçilik, 13 Daimî Temsilcilik, 86 Başkonsolosluk, 1 Konsolosluk Ajanlığı ve 1 Ticaret Ofisi olmak üzere toplam 236 misyona sahiptir (Dışişleri Bakanlığı, 2017). Bunun yanında Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK), Türk Dış Politikasında yumuşak güç uygulamaları ve kamu diplomasisi faaliyetlerinin belli bir misyon ve vizyon çerçevesinde koordineli bir biçimde yönetilmesi amacıyla 30 Ocak 2010 tarihli ve 27478 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan "2010/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi" ile oluşturulmuştur (T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, 2018). Bu durum Türkiye'nin artan siyasi ve

ekonomik gücüne paralel olarak ülkeler üzerinde nüfuzunu arttırma çabası olarak değerlendirilebilir. Esas itibarıyla bu yaklaşım Türkiye'nin statik bir dış politika anlayışı yerine pro-aktif bir dış politika izleyeceği mesajı vermesi bakımından da önemli bir yaklaşıma karşılık gelmektedir.

2.3.5. Dünya Konjonktürü ve Yumuşak Gücün Artan Önemi

Günümüz dünyasında teknolojik gelişmeler bilim alanındaki ilerlemeler sert güç kullanımını azaltmış bu şekilde güç dengesi değişmeye başlamıştır. Artık sadece silah gücü ve parasal unsurlar değil, anlaşmalar, ikna yöntemleri, gündem yaratma gibi kaynaklarında kullanıldığı döneme girilmiştir. Bu gelişmeler sonucunda sosyal yaşamlarda değişmiş, artık savaşın yerini, refah artırıcı önlemler almaya teşvik etmişlerdir. Sert güç kullanımı ülkelerin ekonomisini olumsuz yönde etkilemesi nedeni ile artık, yumuşak güç kullanımı daha popüler duruma gelmiştir. Sert güç uygulamasının ekonomik ve toplumsal sonuçları ağırlaşmıştır (Maximiliano, Power, 2006).

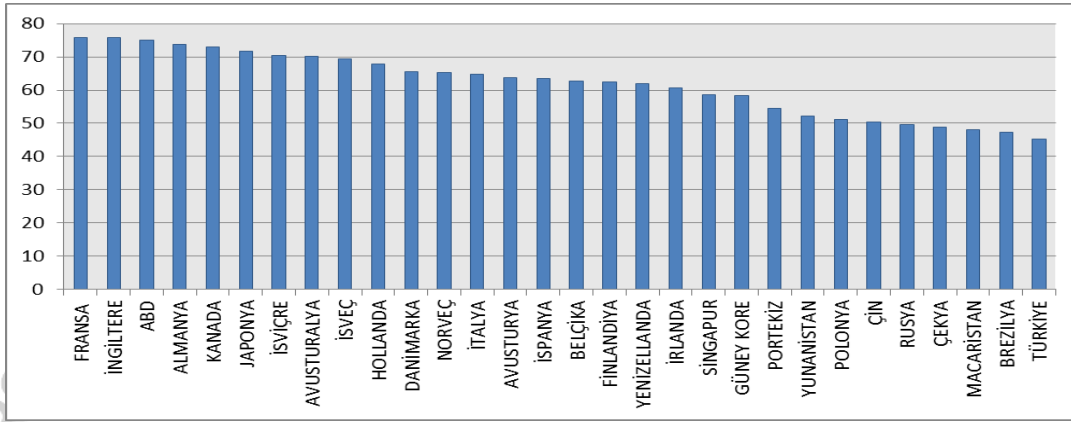
Monocle dergisinin 2012 yılında yayınladığı 3. yumuşak güç sıralamasında ilk 10 sırayı İngiltere (Birleşik Krallık), ABD, Almanya, Fransa, İsveç, Japonya, Danimarka, İsviçre, Avustralya ve Kanada alırken, Türkiye de 20. sırada kendisine yer bulmuştur. (Soft Power Survey, 2012)

Tablo 4. 2012 Yılı Monocle Dergisi Tarafından Yayımlanan En Fazla Yumuşak Gücü Uygulayan Ülkeler (Soft Power Survey, 2012)

Rank	Country
1	United Kingdom ▲
2	United States ▼
3	Germany ▲
4	France ▼
5	Sweden ▲
6	Japan ▲
7	Denmark ▲
8	Switzerland —
9	Australia ▼
10	Canada ▼
11	South Korea ▲
12	Norway ▼
13	Finland ▲
14	Italy ▲
15	Netherlands ▼
16	Spain ▼
17	Brazil ▲
18	Austria —
19	Belgium —
20	Turkey ▲

2017 yılında yayınlanan "Global Yumuşak Güç Sıralaması" raporunda yumuşak güç kullanımında dünyadaki ilk 30 ülkeyi göstermektedir. Yumuşak güç 30 indeksi en geniş çevreli ve mukayeseli küresel yumuşak güç araştırması olma hedefindedir. Bu rapor nesnel doneler ile uluslararası alandaki verileri toplayarak küresel yumuşak güç bilgileri üzerine en düzgün verilerin yansıtma arayışındadır. Bu veriler nesnel boyutta ve tüm alanlarda toplanmaktadır. Nesnel bilgiler, idare, kültür ve eğitim gibi alanları içermekte ve indeksin %70'lik bölümünü kapsamaktadır. Anketler ise, gıda, elektronik mallar, yaşam bölgeleri ve

dış politikayı kapsamaktadır ve bu indeksin %30 unu oluşturmaktadır. (Portland, 2017: 11). Bu veriler doğrultusunda oluşturulan tablo aşağıda yer almaktadır.

Grafik 1. 2017 Yılı Yumuşak Güç İlk 30 Sıralaması (Portland 2017: 41-42)

Yukarıdaki indekse göre, Avrupa Birliğine bağlı çok sayıda ülke yumuşak güç kullanımında ilk 30 ülke içinde bulunmaktadır. Buna göre Fransa 2017 yılının en yüksek oranda yumuşak güç üreten ülkedir. Rapor ülkeler arasında değerlendirme yaptığı için Avrupa Birliğinin yarattığı yumuşak gücün kapasitesini değerlendirmede yetersiz kalmaktadır. Eksik bilgilere rağmen birlik üyesi ülkelerin yumuşak güçleri birleştirildiğinde diğer ülkelerin bu güce yaklaşması yok denecek kadar azdır.

Yeni Çağ'da en etkin güç araçları; ikna etme, karar değiştirebilme, gündem yaratma yetenekleridir. Teknolojik gelişmeler bilgiye ulaşmanın kolaylaşmasını sağladığından ülke politikalarında, hükümet dışı organizasyonlar daha çok etkili olmaya başlamışlardır. Ülke siyaseti ve uygulamaları başka devletleri ve kurumları değil, bütün toplumsal varlıkları değiştirmeye çalışmaktadır. Ayrıca bilgi akışı bu kadar geliştiğinden kişilerin kültürel iletişimleri daha kolay olmuş, kültür aktarımları da artış göstermiştir.

Üstün yumuşak güç yeteneklerine sahip olanlar, evrensel alanda rahat davranış sergileyebilir, istediğini yaptırabilirler, yeni gündemler oluşturabilirler. Bulduğumuz çağda bilgi de bir güç unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgi ne kadar fazla ise güç o kadar artmaktadır.

3. Türk Dış Politikasında 2003- 2011 Yılları Arasında Ortadoğu'da Yumuşak Güç Uygulamaları

Ortadoğu olarak adlandırılan bölgenin genel kabul gören sınırları Türkiye, İran, Mısır ve Arap yarımadası arasında kalan bölgedir ve sayılan ülkeler dâhil bugün itibariyle 17 ülkeyi kapsar. Daha geniş kapsamlı Ortadoğu kavramı, mevcut ülkelerin dışında Asya'da Afganistan ve Pakistan'ı ve Kuzey Afrika'daki Mısır dışındaki diğer ülkeler ile Sudan'ı da kapsamaktadır. Genel olarak bölge 20. yüzyılı savaşlarla geçirmiştir ve 21. yüzyılda da bu durum artarak devam edecek gibi gözükmemektedir. Bu yüzden, Ortadoğu sık sık dünyanın kaynayan kazanı ve dünyanın kanayan yarası olarak tarif edilir. (Kılıçoğlu ve Yılmaz, 2016: 88)

Bölgenin önemini vurgularken ekonomik açıdan petrol ve doğalgazın, jeo-stratejik açıdan suyollarının ve kanalların etkisi vurgulanır. Bu önem dinî açıdan da kutsal şehirler kabul edilen Mekke Medine ve Kudüs'tür. Kudüs'ü diğer ikisinden ayıran husus kutsallığının her üç semavi din açısından geçerliliğidir. Bölgenin güncel analizinde, ABD ve Rusya Federasyonu'nun adı çokça geçiyor olsa da eski aktörler olan Fransa ve Birleşik Krallık'ın bölgeye ilgisi hiç azalmış değildir. Bu hem iktisadî hem siyasî hem de kültürel kontrol açısından geçerlidir.

Diğer taraftan Türkler, bin yıldan fazla bir süredir bu bölgede yaşamaktadırlar ve Türkiye ile bölge halkları arasında kuvvetli dinî, kültürel ve tarihî bağlar vardır. Türkiye üç Ortadoğu ülkesi ile sınır komşusudur; bu yüzden bölgede istikrar Türkiye için hem güvenlik çıkarları açısından hem de ekonomik açıdan oldukça önemlidir. Bu bakımdan Türkiye açısından Ortadoğu asla ve asla göz ardı edilemeyecek bir bölge durumundadır. Dolayısıyla Türkiye özellikle son 15 yıllık süreçte Ortadoğu'da meydana gelen her türlü değişime doğrudan veya dolaylı olarak etki etmiştir.

3.1. Türk Dış Politikasında 2003-2011 Arası Dönemde Ortadoğu

Dış politika konusunda Türkiye 2002 yılından sonrasında, "Balkanlardan Ortadoğu'ya ve Orta Asya'ya kadar uzanan yaygın bir coğrafyada, barış ve istikrarı sağlayıp korumak; özgürlük, çoğulculuk, iyi yönetim, insan haklarına saygı, hukukun üstünlüğü ve demokrasinin hâkim olduğu bir refah ortamı oluşturmak üzere, Türkiye'yi Avrasya'nın en önemli aktörlerinden biri haline getirme amacıyla olmuştur" (Davutoğlu, 2010: 36). Bu bakımdan söz konusu dönemin esasında Türkiye'yi bölgesinde yükselen bir güç ve cazibe merkezi haline getirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Türkiye bu dönemde genel olarak Ortadoğu coğrafyasındaki bunalımlarda güven veren bir uzlaştırıcı görevi üstlenerek mezhepsel ve etnik gruplar arasında dengeli münasebetlerin sağlanması için gayret göstermiştir. Diğer taraftan, Suriye-İsrail arasındaki krizlerde arabulucu olmuş ve Suriye-Irak arasında da problemlerin giderilmesi noktasında uzlaştırma çalışmaları yapmıştır (Arab Public Opinion Poll, 2011). Bunun yanında Türkiye İran nükleer krizinin diplomatik yollarla çözülmesi maksadıyla aktif bir siyaset yürütmüştür. Direnişe destek veren Iraklı Sünni grupların siyasal karar alma süreçlerine dâhil edilmesine katkıda bulunan Türkiye, bu grupların Irak'ın yeniden yapılanmasında önemli rol oynayacağını savunmuştur (Zengin, 2010: 265-271).

Diğer taraftan, bu dönemde Irak'ta yaşanan siyasi değişiklikler Türkiye'nin Ortadoğu'daki planladığı dış politikasında değişimin en önemli göstergesidir. Türkiye'nin sınır güvenliği ve PKK ile mücadelesindeki kararlılığı ve duyarlılığı sebebi ile özellikle Kuzey Irak ile olan ikili ilişkilerde tansiyonun yükseldiği dönemler olmuştur. Türkiye 1991 yılında yaşanan 1. Körfez Savaşı'ndan hem ekonomik anlamda hem de güvenlik açısından ciddi şekilde etkilenmiştir. Savaş döneminde askeri hava üslerini Amerika'nın kullanımına sunan dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal bu karar ile ABD'ye desteğinin belirtmiştir. Fakat bu karar ile Türkiye, Irak'ta özerk bölge oluşmasına destek olmuştur. 90'lı yıllar Türkiye'nin Irak ile ikili ilişkilerde en verimsiz olduğu yıllar olmuştur. Tabi bu durum hem terör örgütleri ile mücadelede hem de ekonomide Türkiye'ye olumsuz şekilde yansımış ve yeni maliyetler oluşmasına neden olmuştur. Daha yakın döneme gelindiğinde Türkiye'nin Ortadoğu'daki

dönüm noktası 1 Mart Tezkeresi ve Amerika'nın Irak'ı işgali olmuştur. Türkiye'nin 1 Mart Tezkeresindeki tavrı sonrasında ABD ve Irak ile ikili ilişkilerde zorlu bir dönem yaşanmıştır. (Özcan, 2010).

Türkiye'de oluşan algı, Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Kuzey Irak Bölgesel Yönetiminin terör örgütüne destek verdiği ve Türkiye'nin mücadelesine destek olmadığı yönünde artmıştır. Ayrıca Kuzey Irak'ta özerk bir Kürt devletinin kurulma endişesi de giderek artmıştır. Türkiye bu endişe üzerine bölgede yaşayan Türkmenler ile bölgede etkin bir rol üstlenmeye çalışmıştır. 5 Kasım 2007 yılında yapılan protokol Türkiye ABD arasında terör örgütü PKK ile mücadele ve Irak'ın güvenliği konularında karşılıklı görüş birliği sağlanmıştır. Bu protokolle birlikte Türkiye'nin Irak sınırındaki güvenlik endişeleri büyük ölçüde giderilmiş ve Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi ile diplomatik ilişkilerin boyutu genişlemiştir (Kirişçi, 2010: 6).

3.1.1. Suriye-İsrail Arasındaki Sorunlarda Türkiye'nin Arabulucu Rolü

Türkiye'nin İsrail ve Suriye ile münasebetlerinin ve iki devlet arasında oynadığı üçüncü taraf rolleri bir hayli inişli çıkışlı bir seyri bulunmaktadır. Suriye 1990'lı yılların sonlarında Türkiye'nin neredeyse savaş pozisyonuna gireceği bir devletken, İsrail zaman aralığında Türkiye'nin üst seviye stratejik ve askeri iş birliği içinde bulunduğu bir devlettir. 90'lı yılların sonlarına doğru Türkiye'nin Ortadoğu vizyonu, Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail temelinde biçimlenmekteydi. Türkiye'nin İsrail'le münasebetlerindeki pozitif konjonktürün Oslo Barış Görüşmeleri'ne de kayda değer faydası olmuştur.

Türkiye, 1996-1997 yıllarında, İsrail'le istihbarat paylaşımı, askeri eğitim, askeri sanayide iş birliği hususlarını da ihtiva eden anlaşmalar yapmıştır ve bu anlaşmalar Ortadoğu bölgesinde yer alan Arap devletleri arasında endişelere sebep olmuştur. İsrail'le Türkiye arasındaki yakın münasebetler 2002 yılı sonrasında da sürmüştür. Türkiye hem İsrail hem de Suriye ile kurduğu iyi ilişkiler neticesinde, bir taraftan Suriye'nin uluslararası camiadan dışlanmasını önlemeye çaba gösterirken diğer taraftan da bu iki devletin problemlerinin görüşülmesi için adil bir ortam meydana getirmeye ve diyalogu devam ettirmeye gayret etmiştir.

Türkiye, genel olarak 2000 yılı sonrasında Suriye'nin uluslararası platform ile ilişkilerini kuvvetlendirmiştir. Türkiye'nin İsrail ile ilişkileri ise "İkinci İntifada"nın 28 Eylül 2000'de patlak vermesinin ardından kademeli olarak olumsuz yönde seyretmiştir. Bülent Ecevit, İsrail'in 2002'deki "Cenin Mülteci Kampı" saldırısını "soykırım" olarak tanımlamış (Radikal, 2002). "Başbakan Erdoğan ise İsrail'in Filistinlilere aşırı güç kullanımını "devlet terörü" olarak belirtmiş ve İsrail'in Lübnan'ı işgalini "gayri meşru" ifade etmiştir. 2008 yılında gerçekleşen Gazze saldırıları, Başbakan Erdoğan'ın Davos'ta İsrail liderine çıkışı ve Mavi Marmara olayı, Türkiye'nin arabuluculuk konumunu zayıflatmıştır. Fakat Türkiye bu süreçte önemli roller oynamıştır. Türkiye, Suriye ve İsrail ilişkisini Beşar Esad'ın 2004'deki ziyaretinin ardından ikincil kanallardan sürdürmeye başlamıştır" (Altunışık, 2008: 381).

Türkiye yumuşak güç kullanarak Ortadoğu'da elde ettiği başarılı dış politika uygulamasını Suriye'nin Arap Baharı sürecindeki sert güç kullanımına karşı kullanmaya çalışmıştır. Elde edilen başarının özgüveni ile Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve Dışişleri

Bakanı Ahmet Davutoğlu nezdinde Suriye'nin mevcut Esad yönetimine karşı tavır alınmış; Türkiye tavrını Esad yönetiminin en kısa zamanda görevinden uzaklaşacağı öngörüsü yönünde belirtmiştir. Fakat Türkiye'nin bu tavrı Suriye ve Ortadoğu serüveninde özellikle Suriye ile ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği gözükmemektedir. Türkiye en üst seviye makamlarca Suriye'yi sert güç politikasından vazgeçmesi için ve gerekli adımlarının atılması konusunda uyarıda bulunmuş, ancak bu uyarıların hiçbiri Esad yönetimi tarafından dikkate alınmamıştır. Bu durum açıkça toplumsal bir meydan okuma olarak algılanabilir. Esad ve yönetimi tüm uyarıları dikkate almadıkça Türkiye'nin söylemleri daha da sertleşmekte, ancak söylem ile uygulama birbirini tutmadığı için kamuoyunda Türk dış politikasının tutarsız olduğu izlenimi ortaya çıkmaktadır. Dış politikada söylem olarak, "aslan kesilen" Türkiye'nin fiiliyatta tek başına Suriye'deki karışıklığı çözemeyeceğini geç de olsa görmüş olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.2. İsrail Filistin Sorununda Türkiye'nin Tutumu

Türkiye Filistin sorununda temel olarak devlet veya devlet dışı tüm ilgili ve meşru taraflar siyasi müzakere süreçlerine dâhil olmadan gerçekçi ve kalıcı bir uzlaşmaya varılamayacağı ön kabulü ile hareket etmiştir. Esas itibarıyla bu dönemde Türkiye'nin Filistin sorununda izlediği politika yumuşak güç unsurları ile izah edilebilecek bir yaklaşıma karşılık gelirken bu politikanın İsrail üzerinde ise bir karşılığı olmadığını ifade etmek mümkündür. Zira İsrail, Türkiye'nin her türlü yapıcı rolüne ve Hamas üzerindeki etkisine rağmen Dökme Kurşun Harekatı'na engel olamamış ve yumuşak güç uygulamasından bir netice alamadığı görülmüştür.

3.1.3. Kuzey Irak Üzerinde Türkiye'nin Yumuşak Güç Etkisi

Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'a müdahalesinde Türkiye'nin sergilediği davranış ve bölgede barışın oluşmasına yönelik arabuluculuk girişimleri, ortak tarih ve ortak kültür perspektifiyle oluşturulan yakınlaşma ve iş birliği adımlarını hızlandırmıştır. 2003-2005 yılları arasında Türkiye'nin Irak'a yönelik güvenlik endişelerini şekillendiren faktörlerden biri de Musul ve Kerkük'ün tartışmalı statüleridir. Bu bağlamda söz konusu bölgelerde yapılacak bir oldubittiye Türkiye'nin müsaade etmeyeceği yönündeki açıklamalar TBMM'nin Irak'a olası bir operasyon için TSK'ya izin veren yasayı çıkartması ile desteklenince ilişkiler önce gerilmiş ardından bu tezkerenin kullanılmaması yönündeki ifadeler ile yumuşamıştır. Geçici Hükümet Konseyi Dönem Başkanı sıfatıyla Türkiye'yi ziyaret eden Talabani, Türkiye'nin Irak Kürtlerinin komşusu ve güvenliğini sağlayan ülke olduğunu ve Türkiye'nin düşmanının onların da düşmanı olduğunu belirtmiştir. Bu geçiş sürecinde Barzani'nin sergilediği tutum Ankara ile Erbil arasında zaman zaman gerilmelere sebep olmuştur. Barzani, Irak'ta şehirler temelinde federal sistemi istemediklerini, bunun yerine etnik ve dinsel temelli bir federasyonun gerektiğini, Musul ve Kerkük'ü kapsayacak federatif yapının petrolü de kontrol etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu durum ise ilişkileri yeniden dip noktaya geriletmiştir. Bu yaklaşım sonrasında bir araya gelen Türkiye, Suriye ve İran etnik temelli federasyona karşı olduklarını belirtmiştir. (Demiryol ve Pekşen, 2018: 137).

Ankara'nın Irak'a olan yaklaşımında görülen değişim, Türk dış politikasında yaşanmakta olan güvenliğe dayalı bir yaklaşımın ortaya çıkışının hem bir yansıması hem de önemli bir unsuru olarak değerlendirilebilir. (Aras ve Karakaya, 2008: 471-473) Siyasi karar

alma süreçlerinde yaşanan değişimler ve ulusal güvenlik algısında yaşanan değişim, bu dönemde Ankara'nın Irak başta olmak üzere bölgesindeki pek çok aktör ile yeni bir düzlemde siyasi ilişkiler kurmasına ortam hazırlamıştır. Özel olarak enerji, genel olarak da ekonomik entegrasyon söz konusu yeni dış politika yaklaşımının temel pratik unsurunu teşkil etmiştir. (Kutlay, 2011: 69-71)

2007-2014 dönemi Türkiye-İKBY ilişkilerinin kısa tarihinin en parlak dönemidir. Buna karşılık yine aynı dönem Irak merkezi hükümeti ile yaşanan en kötü dönem olarak tarihe geçecektir. İKBY'ye yönelik çok sayıda yatırım yapılmış ve petrol işletmeleri konusunda birçok imtiyaz elde edilmişken, enerji kaynaklarının geliştirilmesi ve dünya pazarlarına ulaştırması konusunda yapılan anlaşmaların Irak anayasasına ters düşmesi nedeniyle hem Ankara-Bağdat hem de Erbil-Bağdat-ilişkileri gerilimlere sahne olmuştur. (Aras ve Karakaya, 2008: 471-473)

Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi açısından bakıldığında Türkiye, dünyanın gelişmiş tüm ülkelerinde piyasaya arz edilen kalitede mal ve hizmet üretebilmekte ve bunları ihraç edebilmektedir. Sağlıktan, eğitime, turizmden hizmet sektörüne kadar geniş bir yelpazede hizmet verebilen cazibe merkezi bir ülke konumundadır. Tüm bu özellikler Türkiye'nin çoğu zaman göz ardı edilen yumuşak gücünün göstergeleridir. Zira Türkiye, serbest bölge uygulamaları, karayolu ulaştırması ve gümrük hizmetleri sağlama noktasında Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi için vazgeçilemeyecek stratejik öneme sahip bir konumdadır. Nitekim bölgenin halihazırda dış dünya ile karayolu ve havayolu bağlantılarının çoğu Türkiye üzerinden yapılmaktadır. Türkiye'nin jeopolitik konumu, İran ile Arap devletleri ve Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi arasındaki mevcut sürtüşmeler dikkate alındığında bu durum Türkiye'nin önemini açıkça ortaya koymaktadır. (Aydın, Özcan ve Kasapoğlu, 2007: 84-85)

Türkiye'nin Kuzey Irak üzerinde her açıdan bir yumuşak güç etkisi bulunmakla birlikte bu gücün başarıya ulaşması her zaman söz konusu değildir. Dolayısıyla Türkiye'nin yumuşak gücünün başarılı olabilmesi için Kuzey Irak'ın Türkiye açısından sadece güvenlik tehdidi olarak görülmekten vazgeçilmesi ve bölge halkının isteklerinin doğru bir biçimde incelenmesi gerekmektedir

3.2. Türkiye'nin Ortadoğu Politikasına Yön Veren Başlıca Faktörler

Türkiye'nin 2003 sonrası dönemde, Ortadoğu'daki artan sorunlarla yakından ilgili olması ve aktif, uzlaştırıcı dış politika sürdürmesi, siyasi ve ekonomik dönüşümünün Ortadoğu ülkeleri nezdinde bir başarı olarak görülmesi ve kültürel etkisinin bir sonucu olarak bölgede artan çekiciliği, Türkiye'yi adeta bir cazibe merkezi haline getirmiştir. Bunun yanında Türkiye'nin genel olarak Dış Politikasında özelde ise Ortadoğu'da izlediği politikalarda bazı önemli noktaların vurgulanması gerekmektedir. Türkiye'nin, kendisine komşu ülkelerle sıfır sorun, çok yönlü dış politika, demokrasi-güvenlik arasında denge sağlamak, çevre bölgelerde istikrarı tesis etmek gibi prensiplerle takip ettiği dış politikanın, çevre ülkelere örnek teşkil etmesi de Türkiye'nin bölge üzerindeki yumuşak güç etkisine olumlu katkılar sunmuştur.

Türkiye, 2003-2011 arası dönemde genel olarak "Ortadoğu'daki komşularıyla daha iyi ilişkiler geliştirmeyi başarmış ve bölgeye yönelik söylemlerinde diyalog, iş birliği ve karşılıklı ekonomik bağımlılık gibi kavramlara öncelik vermiştir. Bu yeni dış politika girişimleri ahlaki

bir otoriteye sahip olmanın işareti ve meşru bir gücün yansıması olarak görülmüş, dolayısıyla Türkiye'nin Ortadoğu'daki çekiciliğini artırmıştır" (Altunışık, 2011). Bu kapsamda 2003-2011 döneminde Türkiye'nin Ortadoğu politikasına yön veren başlıca faktörler aşağıda anlatılmaya çalışılmıştır.

3.2.1. Komşularla Sıfır Sorun Politikası

Türkiye sınırlarına komşu olan ülkeleri potansiyel düşman olarak gören anlayışın tersine komşu ülkelerle olan sorunları azami düzeye indirmek şeklinde özetlenebilecek olan bu yaklaşım AK Parti döneminin en tartışılan dış politika prensibi olmuştur. Bu prensip "Türkiye'nin etrafı sürekli düşmanlarla çevrilidir" psikolojisinden ve buna bağlı gelişen savunma refleksinden kurtulup, sınır komşuları ile ilişkilerini olumlu yönde geliştiren bir ülke olma" fikri üzerine inşa edilen bir anlayışı ifade etmektedir." (Davutoğlu, 2013)

Bu nedenle, söz konusu dış politika prensibi ile Türkiye'nin sınır komşularıyla mevcut sorunları kabullenip bunların çözülmesi amaçlanmaktadır. "Bu dış politika ilkesinin en temel amacı, Türkiye'nin etrafında bir istikrar kuşağı oluşturulmasıdır. Diğer dış politika ilkeleri ile doğrudan bağlantılı olan komşularla sıfır problem anlayışı altı temel unsur üzerine inşa edilmiştir:"

- ✓ Her kişi için eşit güvenlik
- ✓ Ekonomik uyum
- ✓ Farklı kültürlerin uyum içerisinde birlikte yaşaması
- ✓ En yüksek seviyede siyasi ortaklığın oluşturulması
- ✓ En yüksek seviyede bölgesel bilinç (Çünkü aynı bölgeyi paylaşan uluslar aynı kaderi de paylaşmış oluyorlar)
- ✓ İstikrar ve gelişme ile güvenlik iş birliği ilişkisinin olumlu şekilde gelişmesi

Arap Baharı'nın ortaya çıkmasıyla, Ortadoğu bölgesiyle ve özellikle Suriye hükümetiyle kopan ilişkiler sebebiyle komşu ülkelerle sıfır sorun politikası kesintiye uğramış, lakin bu süreçte daha fazla anlam kazanan Türkiye'nin Ortadoğu'daki yumuşak gücü, farklı bir boyut kazanmıştır. Türkiye ve Suriye arasındaki karşılıklı münasebetler iki ülke arasında gerçekleştirilen karşılıklı ziyaretlerin peşinden ekonomik alandaki iş birliği ile daha da ilerletilmiştir. Bunun akabinde politik münasebetlerin ilerlemesi, iktisadi iş birliğinin politik iş birliğine dönüşmesi iki devletle yakın münasebetler geliştirerek karşılıklı iş birliğini de sürdürmüşlerdir. Suriye Türkiye ilişkileri günümüze kadar problemlerle, meselelerle gelmiştir ve problemler birçok alanda bugün de artarak devam etmektedir. İlişkiler 2002-2010 arasındaki dönemde iyi ilişkiler gibi görünmüş olsa da Arap Baharı sonrası dönemde ilişkiler kötüleşmeye başlamış, kendini savaş ortamına bırakmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi 2010 sonrasında izlemiş olduğu dış politika ile başta Suriye olmak üzere birçok Orta doğu ülkesi ile ilişkileri gerilemeye başlamıştır. Türk dış politikasının dönüşümünü, AK Parti'nin komşularla sıfır sorun politikasından sıfır komşuya dönüşmesi, Suriye sorununda izlemiş olduğu politika sonucunda güven duyulamayan ülke konumuna geldiği ve uluslararası arenada saygınlık kaybettiği gibi söylemler bulunmaktadır.

Sınıra komşu ve yakın bölgedeki ülkeler ile mevcut olan sorunları çözmeyi hedefleyen bu ilke birçok yönden eleştiriye uğramaktadır. Fakat en çok eleştirildiği nokta ilkenin totaliter bir yapıda olmasına gelmiştir. Yani tüm komşulara ve gelişmelere bir bütün olarak bakılması ideal bir hedef olsa da reel politik açısından büyük sorun oluşturmaktadır. Bu nedenle eleştiriler "bir ülkeyle sorunları çözmenin başka bir ülkeyle sorunlara yol açabileceği, bu nedenle bütün çevre ülkeleri aynı kategoriye koyan bu politikanın "gerçekçi" olmadığı noktasında birleşmektedir.

3.2.2. Ortadoğu'da Düzen Kuran Ülke

Düzen kurucu rol kavramı, Türkiye'nin devletler arası ilişkiler ve uluslararası kurumlarda aktif bir şekilde rol almasını öngören bir rol-kimlik tanımlamasıdır. Soğuk Savaş yıllarında boy gösteren güç kutuplaşması içinde Türk dış politikası Batı dünyasının çıkarlarına ve beklentilerine göre hareket etmiştir. Zira Soğuk Savaşın son bulması ile birlikte uluslararası sistemde meydana gelen değişiklikler Soğuk Savaş yıllarında geçerli olan algılamaların yerine yeni dönemde alternatif ve uyumlu küresel ilişkiler geliştirmeye olanak tanımıştır. Dönemin Dış İşleri Bakanı Ahmet Davutoğlu bu durumu şu şekilde ifade etmektedir; "Artık iki kutuplu bir dünyada yaşamıyoruz. Bunun anlamı bizim Rusya ile iyi ilişkilerimizin olması bunun Avrupa Birliği'ne bir alternatifi olduğu anlamına gelmemektedir." Bu ifadeden çıkarılan anlam, Türkiye tüm ülkeler ile iyi ilişkiler geliştirebilir ve geliştirilen bu ilişkiler bu aktörlerin birinin diğerine tercih edildiği anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla Türkiye sınırlarının diğer tarafında ve mevcut fiziksel uzaklığa rağmen mevcudiyetini ve etkisini hissettirebileceği alanları keşfetmek istemektedir.

Dış politikada hareketliliği elde edebilmek için olumlu bir diplomasinin izlenmesi gerekmektedir. Bu ilkeye göre, sorunların oluşmasını beklemeden, sorun yaratabilecek alanlara müdahalede bulunmak ve tarafları en kısa sürede ortak bir noktaya getirmek için çaba sarf edilmesi gerekmektedir. "Önemli olan sorunlar çıkmadan olaya müdahil olmaktır. Özellikle Türkiye'nin çevresi Balkanlar, Kafkaslar, Ortadoğu sorunların her daim sürdüğü bir coğrafyadır. Bundan dolayı Türkiye olası muhtemel sorunların önüne geçerek hem ülke içi durumu hem de bölgesel politikalar açısından istikrar ve güven sağlama açısından önemlidir. Bu bölgelerde çıkan problemlere Türkiye'nin gözünü kapama lüksü yoktur. Yani Türkiye reaksiyoner değil aksiyoner bir dış politika izlemelidir. Davutoğlu'nun ok-yay prensibi de bu noktada çok önemlidir. Türkiye coğrafyasında olan bir ülke Asya'ya doğru yayını ne kadar gererse, okunu Avrupa'ya doğru o kadar hızlı atar, anlayışına sahip bu prensip Davutoğlu doktrinini anlatan güzel bir örnektir" (Davutoğlu, 2010).

3.2.3. Türkiye'nin Yeni Ortadoğu Politikası: "Vizyoner Dış Politika"

İsmail Cem ile başlayan Türk dış politikasında "revizyon" 2000'li yıllarda artarak devam etmiştir (Gözen, 2005: 41-58). "Bu dönemde yeni kurulmuş olan iktidarın önde gelen isimleri ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Türk dış politikasının belirli bir vizyona dayandığını ifade etmişlerdir. Bu vizyon, Türkiye'nin tarihsel, ekonomik, jeopolitik ve demografik yapısı itibarıyla uluslararası sistemde merkezi bir role sahip bulunması gerektiği savına dayanmaktadır" (Davutoğlu, 2004; Davutoğlu, 2008).

Bu bağlamda Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 2005 yılı Şubat ayında şu cümleleri kullanmıştır:

“Türkiye bu coğrafyanın periferisinde yer alamaz, merkez bir ülkedir. Türkiye artık sadece bölgesel güç olarak tanımlanamaz, bu tarihi dönemde küresel bir güç olma yolunda ilerlemelidir. Mevcut rotamızı küresel bir vizyonla, yeni dünya gerçeklerini göz önüne alarak bilinçli bir şekilde geliştirmek mecburiyetindeyiz” (Tür, 2006: 157).

Bu yeni “vizyoner” politika, 2000’li yılların ilk yarısından itibaren Türkiye’nin Ortadoğu bölgesine olan yaklaşımını da biçimlendirmesinde etkili olmuştur. Bölgesel güvenlik ve iktisadi bütünleşmenin gerçekleştirilmesi Türk dış politikasının Ortadoğu vizyonunun en önemli ögesi olmuştur. Türkiye’nin “vizyoner” Ortadoğu politikası bazı kesimler tarafından Türkiye’nin yeni-Osmanlıcı politikası olarak nitelendirilmektedir. (Taşpınar, 2008). Türk elitler bu iddiayı kabul etmeyerek yeni bir dünya vizyonuna dayalı gerçekçi (reelpolitik) bir politika takip ettiklerini savunmaktadırlar (Erdoğan, 2011).

Bu prensip geleneksel Türk dış politikanın gerek küresel gerekse bölgesel ölçekli krizlere yönelik “bekle-gör” (wait and see) politikasına karşı Türkiye bu krizlerin oluşmasındaki süreçlerde ve özellikle çözümünde etkin bir rol alması gerektiğine ilişkin düzgüsel bir perspektiftir. Bundan önceki dış politika uygulamalarıyla karşılaştırıldığında Türkiye’nin “yeni” dış politika uygulamasının üzerine inşa edildiği temel “prensip” olarak tanımlanmıştır (Davutoğlu, 2009).

Bu “realist” ve “vizyoner” politika “ortak medeniyet” derinliği ile desteklenmektedir. Bu bağlamda sık sık ortak kültür, ortak tarih ve ortak değerler ifade edilmektedir. “Hatta bu sözde ortaklıklar o kadar ileri seviyededir ki Türk liderler Ortadoğulu mevkidaşları ile temaslarında “dostluk” söylemini aşarak kardeşlik den dem vurmuşlardır. Türk yöneticiler aynı medeniyetin mensubu olmaktan ötürü Türkiye’nin Ortadoğu devletlerine karşı manevi sorumluluğu bulunduğunu savunarak Türkiye’ye liderlik rolü biçmişlerdir.” (Kardaş, 2011; 28-33).

3.3. Türkiye’nin Ortadoğu’da Yumuşak Güç Kullanımı

Türkiye’nin dış politika uygulamaları, Soğuk Savaş sonrası dönemin getirdiği yeni açılımlar nedeniyle, özellikle 2002 yılı sonrasında farklılıklar göstermiştir (Akbaş ve Tuna, 2012: 6). “Türkiye’nin zorlayıcı olmayan gücü Türk dış politikasında son yıllarda bölgede Türkiye için yeni bir rol tayin etmiştir. Statükocu ve güvenlik merkezli dış politika uygulamalarının aksine bölge politikasında Türkiye’ye pro-aktif, çok boyutlu bir rol biçmektedir” (Köse, 2014: 17). Bu noktada da “Türkiye’nin yumuşak güç perspektifi, sıkça vurgu yapılan, düşünsel planda akademisyenlerin ve aydınların, Türk dış politikasının yürütülmesinde uygulayıcıların dikkate aldığı bir yaklaşım olmuştur” (Akbaş ve Tuna, 2012: 9). Ayrıca 1980’li yıllardan bu yana “Türkiye’nin, her alanda gösterdiği değişim ve gelişim performansı yumuşak gücünün daha etkin kullanılması için yeni fırsatlar ortaya çıkarmıştır” (Altınay, 2008: 58).

Türkiye’den son dönemlerde daha aktif küresel dönüşümlerin ve yapıcı bir dış politikanın beklediğini düşünürsek, eski Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun sıkça ifade ettiği gibi, yeni anlayışın “stratejik derinliği” sadece siyasi beceriyi değil aynı zamanda kimlik

ve ekonomiyi de kapsamı gerekiyordu. Her ne kadar Türkiye'nin 2003 yılına kadar komşularla sıfır sorun politikası bu yeni anlayışa yakın olsa da 2003 yılı Türkiye açısından Ahmet Davutoğlu'nun işaret ettiği yeni anlayışa yaklaştığı dönemin başlangıcını oluşturmaktadır. Bu yeni anlayışı ise özellikle Türkiye'nin eksen kaymasının tartışıldığı Ortadoğu coğrafyasına yönelik politikalarında görmek mümkündür. Çünkü Türkiye 2003 yılı öncesinde yüzünü daha çok Batı'ya dönmüş bir ülke iken 2003'ten sonra Türkiye'nin eksenini daha çok Ortadoğu merkezli olmuştur. 2002 yılından sonraki süreçte Türkiye'nin elde ettiği ekonomik ilerlemeyle birlikte dış politikada yumuşak güç kullanımı yeni bir akım haline gelmiştir. Bu akım kısa dönemde Türkiye açısından arzu edilen neticeyi vermese de uzun dönemli bir yatırım olarak görülebilir. Üzerinde konuşulan yumuşak güç kullanımı ülkelere ve değerlere dayanan bir dış politika anlayışını hâkim kılarak Türkiye'yi küresel ölçekte bir cazibe merkezi haline getirmeyi amaçlamaktadır. (Kalın, 2010).

Türk dış politikası kimliğinin asli unsurlarını jeopolitik, modernite ve demokrasi, proaktif modeller oluşturmaktadır. "Bu kimlik, Türkiye'nin askeri ve siyasi becerisinden kaynaklanan tarihsel "sert gücü" ile tamamlanan başarılı bir Türk dış politikasındaki "yumuşak gücün" farkındalığını ve yükselen rolünü de kapsamaktadır. Etki alanını genişletme yeteneği kadar "stratejik derinlik" de sert gücü ve yumuşak gücün gerekliliğini de ön plana çıkartmaktadır. Buradan çıkarılan anlam güvenlik ve demokrasi, ekonomi ve kültürel kimlikle tanımlanan dış politika oluşum sürecinin belirgin kaynakları olarak bir arada olmasıdır. Öyle ki "Türk dış politikasının yumuşak güç vasfı, yeterince çok kültürlü, demokratik ve çoğulcu olamasa da Türkiye'nin modernite içindeki ilginç ve kayda değer yolculuğundan; sağlam ve derin olamasa da siyasal anlamda demokrasiye bağlılığından; insani gelişim açısından kendini yeterince başarılı kılamasa da ekonomik dinamizminden ve yeterince realist ve etkili olamasa da proaktif, sorun-çözücü ve diyalog temelli iyi komşuluk ilişkilerine dayalı diplomasisinden kaynaklanmaktadır" (Kalın, 2010).

Sonuç

Son 30 yılda Uluslararası İlişkiler disiplinin en önemli tartışmalarından biri olan yumuşak güç uygulamalarının çok olması ve etkinliğinde yaşanan değişime de katkı sağlamaktadır. 1990'lı yılların başında Joseph S. Nye, Jr. Amerikan gücünün azalmadığını aksine devam ettiğini göstermek ve bu egemen güç konumunu nasıl devam ettirebileceğini kanıtlamak için yaptığı çalışma ile varlığı bilinen ancak adı konulmayan bir kavramı ön plana çıkarmış ve yumuşak güç olarak tanımlanmıştır. Joseph S. Nye, yumuşak güç kuramını net biçimde ortaya koymamış yalnız kuramlaştırmak için yumuşak güç ve sert güç kaynakları olarak ayrımı yapıldığında anlam karmaşalarına yer vermektedir. Yumuşak güç uygulandığı bazı zamanlarda sert güç kaynaklarının kullanılabilirdiği, yumuşak güç kaynaklarının ise kimi zaman sert güç kaynağı olabildiğidir. Dünya siyasi tarihine bakıldığında devletlerin büyüme noktasındaki çabalarının yoğun olarak sert güç uygulayarak gerçekleştirmeye çalıştığı görülmektedir. Genel olarak; "bir devletin diğer devletlerin hayranlığını kazanabilme gücü" ifadesi ile tanımlarsak devlet yapısının ilk olduğu yıllardan beri, yumuşak güç kavramından bahsedilebilir. Kuramı, açıklamasıyla ve tanımı ile alakalı olarak düşünürler, ortak bir düşünceye sahip olmamalarına karşın, yumuşak gücün günümüzdeki değeri, gerçekliği ve kazanılmasının önemi konusunda aynı fikre sahip oldukları söylenebilir.

Türkiye 2003-2011 yılları arası dönemde yeni bir dış politika geliştirmiş, yeni bir dış politika vizyonu ile hareket etmiş, bu dönemde Ortadoğu da yumuşak güç unsurlarını kullanmaya çalışmıştır. Elde ettiği ekonomik ve siyasi başarılarla Ortadoğu da bir dönem cazibe merkezi haline gelirken özellikle Arap Baharı sonrasında bu cazibesini kaybetmeye başlamıştır.

Türkiye, çok uzun yıllar üç kıtada hüküm sürmüş bir imparatorluğun bakiyesi olarak, Balkanlar'dan, Afrika'ya oldukça geniş bir coğrafyada milyonlarca insan ile tarihsel ve kültürel bağlar edinmiştir. Söz edilen bu bağlar yumuşak gücün uygulanmasında Türkiye'ye çok önemli bir avantaj sağlamaktadır. Diğer yandan tüm dünya ülkelerinin yüzlerce yıldır gözünün üstünde olduğu coğrafyası, çıkar çatışmalarının son bulmadığı, güç mücadelesinin yoğun olduğu bir bölgedir. Bu noktada küresel egemen güçler ile sert güç mücadelesine girmek çokta gerçekçi görünmemektedir. Bu nedenle Türkiye açısından maksimum fayda elde etmek için yumuşak güç uygulamalarına ağırlık vermek en gerçekçi hareket olacağını söylemek mümkündür. Günümüz bilgi teknolojisi çağında sert gücü tercih etmek hem çok masraflı hem de uluslararası kamuoyunun tepkisini çekecek riskli bir davranış olarak görülmektedir. Gelineen noktada devletler çevrelerini geliştirmek için maliyeti sert güçten daha az olan ve insan hakları, özgürlükler gibi uluslararası normlar üzerinden tepki çekmeyen yumuşak güç enstrümanlarını uygulamayı daha cazip görmeye başlamışlardır.

Bu bakımdan "21. yüzyılda güç uygulamaları, sert ve yumuşak güç unsurlarının oluşturduğu bir karışıma dayanacaktır. Genel olarak bakıldığında Türkiye, ulus-devlet yapısındaki kurgusal ve yapısal sorunlar nedeni ile politika ve strateji üretememekte, günü kurtarmaya yönelik reaktif ve güvenlik eksenli politika arayışlarına devam etmektedir. Türkiye, sadece Silahlı Kuvvetlerinin caydırıcılığına dayanan; reaktif ve ulusal güvenlik endeksli güvenlik konseptini aşarak "ulusal çıkar endeksli" ve yumuşak gücün tüm unsurlarını bir güç projeksiyonu içinde birleştirmiş yeni bir güvenlik kurgusuna ihtiyaç duymaktadır. Her ülkenin olduğu gibi Türkiye'nin de uluslararası alanda hak ettiği yere ulaşması için etkide bulunabileceği ve Türkiye'yi sürekli bir çekim merkezi haline getirecek yeterince yumuşak güç kaynakları vardır. Türkiye'nin yumuşak gücünün temelinde, bir ölçüde Osmanlı mirası, ama esas olarak Atatürk ve arkadaşlarının yokluklar içinde ve tüm direnişlere karşın hayata geçirdikleri "Cumhuriyet Projesi" yatmaktadır." (Yılmaz, 2008)

Türk Dış Politikasında Ortadoğu Bölgesi özelinde Türkiye "bölgesel güç" ve yumuşak güç kullanımı tartışmalarında arada kalmış bir ülke konumunda olduğu görülmektedir. Zira sahip olduğu maddi güç unsurları dikkate alındığında Türkiye, bölgesindeki dengeleri etkileyebilecek ve bölgesel stratejilerde dikkate alınması gereken ölçekte bir ülke profili çimlenmektedir. Buna karşılık Türkiye'nin maddi güç unsurlarının derinliği ve bilhassa maddi-olmayan güç unsurları (bilgi yapısını kontrol kabiliyeti, gündem-belirleme gücü, rol algısı ve bölgesel kabul) açısından henüz bölgesel liderlik konumunda olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Türk dış politikasında 2003 sonrasında yaşanan dönüşüm, Türkiye'de merkezin kendi içindeki dönüşümünün yeni bir dış politika algısı yaratmadaki etkisini anlamada daha geniş bir çerçeve sunmaktadır. Sosyal, siyasal ve ekonomik yapıdaki bu değişim, Türkiye'yi, bugün dış politikasında geleneksel devletçi ve statükocu bir çizgi izlemek yerine pragmatik

davranmaya itmiştir. Türkiye'nin pragmatik dış politikası ve değişen iç yapısı, daha kapsayıcı ve inşa merkezli bir yapıya zemin hazırlamış ve bölge halkının ilgisine mazhar olmuştur. Bütün bunlar dış politikada tehdit algısının yerini daha yapıcı bir anlayışın almasını sağlamıştır. Tehdit algısının çok ötesine geçen dış politika anlayışı şüphesiz ki Türkiye'nin kapsayıcı ve inşa merkezli politikalarına paralel bölgede ve dünyada artan rolünü destekleyici bir anlayışı simgelemektedir.

Bununla birlikte çalışmanın genelinde ifade edilmeye çalışıldığı gibi Türkiye 2003 sonrası dönemden 2011 yılı Suriye İç Savaşına kadar olan sürede genel olarak kendi yakın coğrafyasında özelde ise Ortadoğu bölgesinde yumuşak güç araçlarını etkin bir şekilde kullanarak bölgede bir cazibe ve çekim merkezi olmayı amaçlamıştır. Türkiye bu amacını belki halkların nazarında elde etmiş olmakla birlikte uluslararası siyasette yaşanan başta 2011'de patlak veren Suriye krizi ile çeşitli olaylar ve krizler nedeniyle tam anlamıyla bu amacına ulaşamamıştır.

Türkiye'nin 2003-2011 yılları arasındaki mevcut başarı hikâyesi, kökleri Millî Görüş İslami hareketine dayanan siyasi bir parti tarafından yazılmıştır. Esasen AK Parti, Millî Görüş ağını başarılı bir şekilde kullanmıştır. Bu da Arap dünyasındaki İslami partilere AK Parti'nin Türkiye'deki tecrübelerini kullanmaları için fırsat sunmaktadır. Zaten 2011 sonrası dönemde bölgede yaşanan gelişmelere bakıldığında Arap Baharı sonrasında Tunus ve Cezayir ve Mısır gibi Müslüman ülkelerde ılımlı İslam modelini benimseyen partilerin iktidara geldikleri görülmüş, bu dönemde Türkiye modeline sıklıkla referansta bulunulmuştur. Ancak daha sonra başta Mısır olmak üzere demokratik seçimlerle iktidara gelen ılımlı İslam'ı savunan partilerin askeri darbe veya seçim yoluyla iktidardan uzaklaştırıldıkları görülmüştür. Bunun yanında Suudi Arabistan başta olmak üzere Katar hariç Körfez ülkeleri olan ilişkilerde Türkiye'nin zaman içinde ilişkileri bozulmaya başladığı görülmüştür.

Sonuç olarak incelenen dönemde Türkiye'nin Ortadoğu coğrafyasında oynamak istediği rol ile sahip olduğu kapasite arasında uygulanan politikaları kesintiye uğratan düzeyde uyumsuzluk söz konusu olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle Türkiye'nin nüfusuna paralel bir nüfuz oluşturmada olumlu gelişmelere rağmen zaafının olduğu görülmektedir. Bu açıdan Türkiye, beklenti ile kapasite açısından muzdarip bir ülke konumundadır. Ancak Türkiye'nin bu beklentilerini gerçekleştiremeyeceği veya bu şansını tamamıyla kaybettiği anlamına gelmemektedir. Çünkü gerek sahip olduğu yumuşak güç unsurları gerekse mevcut bölgesel güç potansiyeli ve jeopolitik konumu ile Türkiye yakın gelecekte Ortadoğu ve yakın bölgesinde tekrardan bir çekim merkezi olmaya aday bir ülke olarak kalmaya devam edeceğini göstermektedir. Zira şu durumda ve yakın gelecekte bölgede Türkiye'nin sahip olduğu özelliklere sahip başka bir devletin ortaya çıkma potansiyeli pek mümkün görünmemektedir.

Kaynakça

- Akbaş, Z., Tuna, H. (2012). Bir Dış Politika Aracı Olarak Yumuşak Gücün Turizm Sektörüne Etkisi. Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme, Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar.
- Akçay, E. (2015). Bir Dış Politika Enstrümanı Olarak Türk Dış Yardımları. Turgut Özal Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Alphan, M. (2011). Türkiye'nin yumuşak gücü Dizileri. Hürriyet Gazetesi Web Sayfası. <http://www.hurriyet.com.tr/turkiye-nin-yumusak-gucu-dizileri19414165> (Erişim Tarihi 26.08.2019).
- Altınay, H. (2008). Turkey's Softpower: An Unpolished Gem or An Elusive Mirage, Insight Turkey. 10 (2), 55-66.
- Arab Public Opinion Poll: (2010). Obama's popularity decreases while Erdogan's popularity increases".
- Aras, B., Karakaya R. P. (2008). "From Conflict to Cooperation: Desecuritization of Turkey's Relations with Syria and Iran." Security Dialogue. 39 (5), 495-515.
- Altunışık, M. (2008). The Possibilities and Limits of Turkey's Soft Power in the Middle East. Insight Turkey, 10(2), 41-54.
- Altunışık, M. (2011). "Türkiye'nin Ortadoğu'daki 'Yumuşak Gücü' ve Önündeki Engeller". TESEV Yayınları, İstanbul.
- Arıboğan, Deniz Ülke (2001). Globalleşme Senaryosunun Aktörleri. Der Yayınları, İstanbul.
- Aydın, M. Özcan, N.A. ve Kasapoğlu, N. (2007). Riskler ve Fırsatlar Kavşağında Irak'ın Geleceği ve Türkiye. TEPAV Yayınları, Ankara.
- Bachrach, P., Baratz, M. S. (1962). Two Faces of Power. American Political Science Review, (56), 947-952.
- Başlar, K. (2001) "Uluslararası Antlaşmaların Onaylanması, Üstünlüğü ve Anayasal Denetimi Üzerine", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 24 (1-2), 43-47.
- Burns, E. M. (1984). Çağdaş Siyasal Düşünceler, 1850-1950, Alaeddin Şenel (Çev.). Birey ve Toplum Yayınları, Ankara.
- Çakmak, H. (2014). Uluslararası İlişkilere Giriş, Kavramlar ve Teoriler. Doğu Kitapevi, İstanbul.
- Çavuş, T. (2012). "Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2 (2), 23-36.
- Davutoğlu, A. (2008). "Turkey's Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007", Insight Turkey. 10 (1), 77-96
- Demir, V. (2012). Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç.

- Elamani, F. (2013). (Yumuşak Güç Medya Örnek Olarak), Al Riyad Gazetesi, <http://www.alriyadh.com/825857>, (Erişim Tarihi 26.08.2019).
- Erdurmaz, S. (11 Mayıs 2009). ABD Obama'dan Sonraki Uluslararası İlişkilerinde "Akıllı Güç-Smart Power" Yaklaşımını Öncelikli Uygulama Olarak Belirlemiştir. <http://turksam.org/abd-obama-dan-sonraki-uluslararası-iliskilerinde-akilli-guc-smart-power-yaklaşimini-öncelikli-uygulama-olarak-belirlemiştir> (Erişim Tarihi: 06.08.2019)
- Gözen, R. (2005). "Türk Dış Politikasında Vizyon ve Revizyon," Demokrasi Platformu, 1 (4)
- İnat, K., Telci, İ. N. (2009). Türkiye'nin İran, İsrail/Filistin ve Suriye Politikası 2009. İçinde: Türk Dış Politikası Yıllığı, 93-158.
- Kalın, İ. (2010). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, <http://www.kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/100-tuerk-d-politikas-ve-kamu-diplomasisi> (Erişim Tarihi: 20.08.2019).
- Kardaş, Ş. (2011). "Türk Dış Politikasında Eksen Kayması mı?" Akademik Orta Doğu, 5 (2)
- Karaman, A. (1999). Profesyonel Yöneticilerde Güç Yönetimi, İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Kaya, S. (2008). "Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivist Yaklaşımlar", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 63(3), 83-111.
- Kekevi, S., Çeşme, A. (2004). Türkiye'nin Teröre Hedef Ülke Olmasında Jeopolitik ve Jeostratejik Etmenler, Uludağ Üniversitesi 1. Ulusal Genç Bilim Adamları Sempozyumu; Değişen Dünya da Türkiye'nin Önemi; 6-7 Mayıs 2004; Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü Kültür Sanat Kurulu Yayınları, Bursa.
- Kılıçoğlu, Y., Yılmaz, A.N. (2016). "Ortadoğu'da Türkiye Etkisi; Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Açısından Bölgedeki Siyasi Projeksiyonlar", Yeni Türkiye, (87), 87-118.
- Kirişçi, K. (2011). "Turkey's 'Demonstrative Effect' and the Transformation of the Middle East", Insight Turkey, 13 (2), 33-55.
- Köse, T. (2014). Türkiye'nin Ortadoğu'da Zorlayıcı Olmayan Dış Politika Araçları, Ortadoğu, 6 (62), 16-17.
- Kutlay, M. (2011). "Economy as the 'Practical Hand' of 'New Turkish Foreign Policy': A Political Economy Explanation", Insight Turkey, 13 (1), 67-89.
- Lee, S. (2008). Çin'in Yumuşak Gücünün Sınırları. Stratejik Analiz, 8 (96), 57-64. Maximiliano, (2006). Power: a Radical View by Steven Lukes.
- Morgenthau, H. J. ve Thompson, K.W. (1993). Politics Among Nations; The Struggle for Power and Peace, Mcgraw-Hill, New York.
- Nye, J.S. (1990). Bound to Lead: The Changing Nature of American Power, Basic Books, New York.
- Nye, J.S. (2002), "The Information Revolution and American Soft Power", Asia-Pasific Review, 9 (1), 60-76.

- Nye, J. S. (2004b) The Benefits of Soft Power. Harvard Business School Working Knowledge. <http://hbswk.hbs.edu/archive/4290.html> (Erişim Tarihi: 14.08.2018).
- Nye, J. S. (2005). Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Yolu. (Çev. R. İ. Aydın). Elips Kitap, Ankara.
- Nye, J. S. (2017). Yumuşak Güç. (Çeviren: Rayhan İnani). BB101 Yayın Evi, Ankara.
- Öniş, Z., Şenses, F. (2009). Turkey and the Global Economy: Neo-liberal Restructuring and Integration in the Post-crisis Era, Oxon, Routledge.
- Özcan, M. (2011). Türkiye'nin Irak Politikası 2011, Türk Dış Politikası Yıllığı 2011, s. 265-281.
- Özel, C. (2018). "Yumuşak Güce Bütünsel Bakış" Güvenlik Bilimleri Dergisi, 7 (1), 1 – 27.
- Sağlam Z. (2014). "Güç Kavramı ve Ortadoğu'da Değişen Dengeler Üzerinden Güç Okuması" IHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, https://insamer.com/tr/guc-kavrami-ve-ortadoguda-degisken-dengeler-uzerinden-guc-okumasi_43.html, (Erişim tarihi: 01.09.2019)
- Sancak, K. (2018). Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinde Kamu Diplomasisinin Önemi ve Türkiye'nin Azerbaycan'da Resmi Kurumlarla Yürüttüğü Kamu Diplomasisi Faaliyetleri. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 9 (22), 297-318.
- Soft Power Survey, (2012). <http://monocle.com/film/affairs/soft-power-survey-2012/>, (Erişim Tarihi: 16.08.2019)
- Tanrıverdi, B. (2014). Akıllı Güç, Akademi Perspektif, 2014 <http://akademikperspektif.com/2014/06/11/akilli-guc/> (Erişim Tarihi: 06.08.2018)
- Tarık, O (2011). "Soft Power in Turkish Foreign Policy", A Quarterly of the Foreign Policy Institute, 37 (1-2), 6-25.
- Tezkan, Y. (2005). Jeopolitikten Milli Güvenliğe, s. 137. Ülke Kitapları, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 06.08.2019)
- TRT, (2018b). Televizyon Kurumsal. 28 Aralık 2018 tarihinde <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/TelevizyonTanitim.aspx> (Erişim Tarihi: 14.08.2018).
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Web Sayfası, Uluslararası Basını Bilgilendirme Faaliyetleri. (<https://kdk.gov.tr/faaliyetler/uluslararasi-basinibilgilendirme/17>, (Erişim Tarihi: 24.08.2018).
- Tunç, A. (2003). Dünyadaki Türkiye İmajının Turizm Sektörüne Etkisi ve Bir Uygulama, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (1), 38-54.
- Tür, Ö. (2006). "Türkiye ve Ortadoğu: Gerilimden İşbirliğine," Zeynep Dağı (der.), Doğu'dan Batı'ya Dış Politika: AK Partili Yıllar. Orion yayınları, Ankara.
- Uğurlu, D. (18 Kasım 2018). Dünya Türk dizilerini izliyor. <https://www.sabah.com.tr/kultur-sanat/2018/03/31/dunya-turkdizilerini-izliyor> (Erişim Tarihi: 14.08.2018).

Ümit, (2011). "Turkey's 'Demonstrative Effect' and the Transformation of the Middle East", *Insight Turkey*, 13, (2), 33-55.

Wolfers, A. (1969). "The Pole of Power and Pole of Indifference", *International Politics and Foreign Policy*, James N Rosenau (ed), Free Press, s. 176.

Yagubzade, E. (2015). Türkiye'nin Dış Politikasında Yumuşak Güç, <http://unec.edu.az/application/uploads/2015/05/Elmin-Yagubzade.pdf> (Erişim Tarihi: 14.08.2018).

Yılmaz, S. (2008). Güç ve Politika, ALFA Yayınları, İstanbul.

Yeşiltaş, M., Balcı, A. (2011). "AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası Sözlüğü: Kavramsal Bir Harita", *Bilgi Dergisi*, Cilt 23, s. 12-13.

Zengin, G. (2010). Hoca: Türk Dış Politikası'nda "Davutoğlu Etkisi". *İnkılap Yayınları*, İstanbul.

